

Aproximació a la situació de l'homofòbia, la lesbofòbia i la transfòbia a Catalunya

**Joan Pujol Tarrés
Helena Torres Sbarbati
Rubén Ávila Rodríguez**

**Aproximació a la situació de l'homofòbia, la lesbofòbia
i la transfòbia a Catalunya**

**Joan Pujol Tarrés
Helena Torres Sbarbati
Rubén Ávila Rodríguez**

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
**Secretaria de Polítiques Familiars
i Drets de Ciutadania**

© Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Secretaria de Polítiques Familiars i Drets de Ciutadania

Se'n permet la reproducció, sempre que s'esmentin els titulars del copyright i que no es faci amb finalitats comercials

1a edició: novembre de 2010

Autoria: **Joan Pujol Tarrés, Helena Torres Sbarbati i Rubèn Àvila Rodríguez**

Coordinació: **Maria Giménez i Marta Molina**

Disseny de la col·lecció: **Xeixa Rosa**

Maquetació: **scripta manent, serveis editorials**

Fotografia de les cobertes: **Marta Vilageliu**

Salutació

La Generalitat de Catalunya és l'únic govern del món que compta amb un pla interdepartamental per a la no-discriminació de les persones homosexuals i transsexuals i és pioner, en aquest àmbit, en l'establiment d'un protocol d'actuació per als cossos de seguretat. Hi ha, per tant, una aposta clara de país per eradicar la discriminació per raons d'identitat de gènere i d'orientació sexual.

No hi havia, però, encara, cap treball que ens pogués orientar sobre la situació de l'homofòbia, la lesbofòbia i la transfòbia a Catalunya. Aquest treball, inclòs en les previsions del Pla interdepartamental, pretén ser una aproximació a aquesta realitat i una eina que ajudi institucions i associacions a l'hora d'emprendre actuacions i fer recomanacions per combatre aquesta realitat, sovint no denunciada.

Des del Govern de la Generalitat, treballem per posar en valor els drets de ciutadania i per combatre qualsevol forma de discriminació. Per això, des del Departament d'Acció Social i Ciutadania, hem iniciat accions contundents per lluitar contra l'homofòbia, la lesbofòbia i la transfòbia i continuarem treballant per eradicar definitivament aquesta violència quasi invisible que impregna la nostra societat. Amb aquest treball, que ens fa més conscients de la realitat a casa nostra, podrem afinar encara més en el disseny de les polítiques públiques per eradicar la discriminació per raó d'orientació sexual o d'identitat de gènere

Carme Capdevila
consellera d'Acció Social i Ciutadania

Presentació

La realitat a Catalunya constata que hi ha agressions per orientació sexual i identitat de gènere que moltes vegades no són percebudes com a tals per les persones afectades, o bé les víctimes no s'atreveixen a denunciar-les, i aquesta realitat és preocupant.

4
91

Aquesta subtilitat en la vulneració de la dignitat de la persona i la vergonya i la por a fer pública l'orientació sexual són la clau per entendre que l'homofòbia, la lesbofòbia i la transfòbia són formes de discriminació molt presents en la vida quotidiana, tal com reflecteix el treball que presentem.

Ens cal actuar amb audàcia per evidenciar la violència encoberta, i per reconèixer i identificar la discriminació que vulnera els drets més fonamentals de les persones. Hem fet avenços legislatius, jurídics i administratius molt importants, i ara és el moment de treballar de manera més específica per sensibilitzar la societat envers els drets i les llibertats de les persones homosexuals i transsexuals i aconseguir, així, una societat més justa.

Aquesta *Aproximació a la situació de l'homofòbia, la lesbofòbia i la transfòbia a Catalunya* esdevé una eina imprescindible per detectar les formes de violència per raó d'orientació sexual i d'identitat de gènere i poder continuar treballant pels drets de la ciutadania.

Carme Porta

secretària de Polítiques Familiars i Drets de Ciutadania

Presentació

L'elaboració d'aquest treball correspon a una iniciativa del Programa per al col·lectiu gai, lesbià i transsexual per donar compliment al Pla interdepartamental per a la no-discriminació de les persones homosexuals i transsexuals, el qual, en el seu apartat d'estudis i treballs, preveu la realització d'un treball sobre l'homofòbia.

Aquesta aproximació a la realitat catalana ens dotarà d'eines per poder tirar endavant les polítiques adequades que donin resposta a l'homofòbia real, la del carrer, la de la vida quotidiana, la que mostra, doncs, aquest treball.

A través de l'estudi dels cinc agents que existeixen actualment al nostre país que consideren les agressions per homofòbia i transfòbia, s'ha intentat extreure algunes conclusions sobre les necessitats més urgents per abordar aquesta forma de discriminació. La necessitat d'un consens entre els diversos agents per establir uns criteris únics que determinin els fets que constitueixen homofòbia i transfòbia i la necessitat de fer aflorar l'anomenada "xifra negra", són dos dels aspectes més urgents que cal abordar i treballar.

Des del Programa per al col·lectiu gai, lesbià i transsexual, seguirem treballant per dissenyar les polítiques adequades per donar resposta a les necessitats que plantegen les conclusions d'aquest treball.

Marta Molina

responsable per al col·lectiu gai, lesbià i transsexual

Índex

11	Introducció
18	Metodologia de la investigació
20	Reflexió sobre les dades
57	Conclusions
60	Referències citades
62	Participants en les narracions

Introducció

L'any 2006 la Generalitat de Catalunya aprovà el Pla interdepartamental per a la no-discriminació de les persones homosexuals i transsexuals, Pla que desenvolupa l'article 40.8 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya on s'estableix que “els poders públics han de promoure la igualtat de totes les persones amb independència de l'origen, la nacionalitat, el sexe, la raça, la religió, la condició social o l'orientació sexual, i també han de promoure l'eradicació del racisme, de l'antisemitisme, de la xenofòbia, de l'homofòbia i de qualsevol altra expressió que atempti contra la igualtat i la dignitat de les persones”. El desenvolupament d'aquest Pla vol aconseguir la plena normalitat i visibilitat del fet homosexual, transsexual i bisexual a través de diverses accions de govern transversals. El seu principal objectiu és eradicar qualsevol forma de discriminació per raó de sexe o gènere, tant a l'àmbit jurídic com el social. El Pla interdepartamental contra la discriminació de persones homosexuals i transsexuals és, doncs, una aposta del Govern de la Generalitat de Catalunya per fomentar el compliment i el respecte dels drets fonamentals del col·lectiu de lesbianes, gais, transsexuals i bisexuals (LGTB) a la societat i l'ordenament jurídic.

Actualment, doncs, la Generalitat de Catalunya és l'únic govern al món que compta amb un Pla d'aquestes característiques i que s'ha dotat d'un Programa executiu per impulsar i avaluar la consecució de les polítiques de no-discriminació per orientació sexual i identitat de gènere (Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat, 2007): el Programa per al col·lectiu gai, lesbià i transsexual (LGTB) del Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya. L'objectiu del Programa és treballar per a la no-discriminació de les persones lesbianes, gais, transsexuals i bisexuals i contribuir a assolir la plena equiparació legal i social d'aquest col·lectiu evitant, a més, qualsevol actuació, regulació i actituds discriminatòries.

L'elaboració del present informe parteix d'una iniciativa del Programa per al col·lectiu gai, lesbià i transsexual, i té per objectiu una aproximació a l'homofòbia i la transfòbia a Catalunya a partir de dades facilitades per institucions i col·lectius que han definit un protocol de recollida d'informació sobre aquest tipus de discriminació. Aquesta anàlisi permet complementar els estudis ja existents en el camp de l'homofòbia i la transfòbia que se centren en l'experiència de les persones que pateixen algun tipus d'agressió per motius d'orientació sexual o identitat de gènere, posant l'èmfasi en agents institucionals involucrats a prevenir les situacions de discriminació cap al col·lectiu LGTB i actuar davant d'aquestes. Es tracta de fer una aproximació a les dades que s'estan recollint, donar una comprensió del seu significat a partir d'agents que participen en la seva elaboració, i oferir un panorama de les accions i recomanacions que es deriven d'aquestes dades.

Tot i que, actualment, ens trobem amb una important i significativa manca d'informació respecte a la situació social de l'homofòbia i la transfòbia a Catalunya, existeix un consens respecte de les dificultats que, en certs àmbits socials, pateix el col·lectiu LGTB. La Secretaria de Joventut del Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya ha publicat l'estudi *Transitant per les fronteres del gènere. Estratègies, trajectòries i aportacions de joves trans, lesbianes i gais* en el qual s'evidencien diferents situacions de discriminació i vulnerabilitat social dels col·lectius trans, lesbià i gai a Catalunya. Aquest estudi mostra com “l'opressió no és una qüestió abstracta o que es materialitzi de forma puntual, sinó que és present en el dia a dia de trans, lesbianes i gais, que són marginats de diverses formes: trobant dificultats a l'hora de buscar feina, rebent agressions i insults si són visibles pel carrer, sent tractats malament en un bar, havent d'amagar la seva tendència sexual o identitat de gènere a l'entorn laboral, trobant-se amb problemes d'integració plena en la seva vida familiar” (2009, p. 110).

Aquestes dades dibuixen un escenari semblant al que pot trobar-se en altres estudis realitzats a l'Estat espanyol (cf. Generelo i Pichardo, 2006; Generelo *et al.*, 2007; Platero i Gómez, 2007), on les persones no heterosexuales encara tenen dificultats per desenvolupar-se plenament en els àmbits educatiu, social, familiar o polític. Tot i que les dades sobre la situació de la discriminació cap a persones del col·lectiu LGTB són incipients, tant a l'Estat espanyol com a Catalunya, la seva recollida i sistematització és necessària per poder generar un marc de comprensió dels casos d'homofòbia i transfòbia que permeti dissenyar polítiques socials transversals als diferents àmbits que configuren l'espai social.

Tal com assenyalava Daniel Borrillo (2001), “l'heterosexisme genera injustícia i desigualtat social perquè es basa en la negació parcial o total de la humanitat de l'altre”. L'homofòbia i la transfòbia constitueixen una de les manifestacions de l'heterosexisme, i funcionen com una estratègia de vigilància que permet la discriminació i relegació de les persones que s'allunyen del model normatiu. Com el mateix autor argumenta, l'homofòbia i la transfòbia neguen la diversitat sexual i afecten homes i dones (Borrillo, 2001): tant la “virilitat” com la “feminitat” són el resultat d'un procés d'autoconstrucció que organitza la consciència que les persones tenen d'elles mateixes. L'impacte de l'homofòbia i la transfòbia, però, va més enllà de l'autocons-

trucció de l'individu i es troba, en molts casos, al si de l'ordenament jurídic i social, tal com posa de manifest Amnistia Internacional quan assenyala que avui dia existeixen països amb lleis que recullen penes contra l'homosexualitat i la transsexualitat –des de condemnes menors fins a cadena perpètua i pena de mort (Amnistia Internacional, 2008). En aquest sentit, l'ILGA (International Lesbian and Gay Association) publica anualment un mapa del món en el qual es mostra la situació legal que pateixen les persones homosexuals i transsexuals als diferents estats del planeta.

En definitiva, podem dir que de la problemàtica del model hegemònic de sexualitat se'n deriven problemes socials, com l'homofòbia o la transfòbia. Tal com recorda el sociòleg Òscar Guasch: “de totes les característiques que constitueixen el nostre model sexual hegemònic (l'heterosexualitat), únicament no es qüestiona l'homofòbia” (Guasch, 2000, p. 43).

Per aprofundir en la no-discriminació cap a persones homosexuals i transsexuals, són necessàries dues línies d'actuació: d'una banda, modificar el marc legal vigent aprofundint en la defensa dels drets humans; d'una altra, és necessari combatre els processos quotidians de violència cap a les persones que no assumeixen una sexualitat normativa. En aquest treball, s'ofereix un recull de dades que ens acosten a aquesta segona línia d'actuació, ja que es pretén fer una aproximació de l'estat actual de les accions d'homofòbia i transfòbia a Catalunya.

Definicions d'homofòbia i transfòbia

Un dels primers elements que apareix a les narratives realitzades amb els i les diferents agents institucionals té a veure amb què s'entén per homofòbia i transfòbia. La definició d'homofòbia s'associa per primera vegada al treball de George Weinberg, que va publicar, l'any 1972, el seu llibre *Society and the Healthy Homosexual*, en el qual la definia com el temor a estar amb un homosexual en un espai tancat i, en el cas de les persones homosexuals, l'odi a si mateix (Borrillo, 2001;¹ Bryant y Vidal-Ortiz, 2008). Des d'aleshores, aquest terme s'ha utilitzat com una enunciació de resposta a l'opressió experimentada per lesbianes, gais, transsexuals i intersexuals. Tot i així, s'ha discutit poc aquest terme i els efectes constitutius sobre les persones que, d'alguna manera, subverteixen les formes de sexualitat normativa. (Bryant y Vidal-Ortiz, 2008).

Les primeres definicions i accepcions del terme només tenien en compte el factor més individual i evident de l'homofòbia, és a dir, les agressions directes, ja fossin físiques o verbals, cap a la manifestació de la diversitat sexual-afectiva i la d'identitat de gènere. Es parlava, en general, d'actituds d'aversion extrema cap a persones homosexuals, emfatitzant la dimensió individualista d'hostilitat. Una de les primeres reflexions sobre la dimensió de violència que ha d'incloure el terme *homofòbia* va ser donada per Hudson i Ricket (1980), que van diferenciar entre la dimensió individual i “les actituds cognitives negatives cap a l'homosexualitat en l'àmbit social, moral, jurídic i/o antropològic” (Borrillo, 2001: pàg. 22), incloent, a més de la violència física, la dimensió simbòlica (Bourdieu, 1998). Aquests treballs, però, no s'ocupen de la violència que s'exerceix cap a altres persones que no compleixen amb els estereotips sexuals:

1) A *Homofobia*, Daniel Borrillo (2001), parla de la possibilitat que aquest terme l'utilitzés per primer com K.T. Smith amb el seu intent de descriure els trets característics de la personalitat homòfoba al seu article “Homophobia: A tentative personality profile”, *Psychological Reports*, 29, pàg. 1091-94.

“El sociòleg Weltzer-Lang va ser el primer a França a ampliar la noció d'homofòbia a discursos i comportaments que, sobrepasant la simple aprensió cap a lesbianes i gais, articulen una forma general d'hostilitat respecte a comportaments oposats als papers sociosexuals preestablerts.” (Borrillo, 2001: pàg. 26-27)

Emmarcats en una concepció de la sexualitat postmoderna, altres autors han definit l'homofòbia a partir d'un vessant més cultural que, com defineix Borrillo (2001), és “la conseqüència psicològica d'una representació social que, atorgant a l'heterosexualitat el monopoli de la normalitat, fomenta el menyspreu cap aquells i aquelles que s'aparten del model de referència” (Borrillo, 2001, pag. 26). Tenint en compte la multiplicitat de posicionaments personals, socials o polítics, de les persones categoritzades com homosexuals o transsexuals, els termes *homofòbia* i *transfòbia* permeten designar diferents formes de violència encaminades a la vigilància d'imaginari dominants de sexualitat i gènere, on la norma heterosexual perpetua uns rols arbitraris d'home viril i dona submissa. Hem de dir, alhora, que alguns autors i autores (Coll-Planas, Bustamante i Missé, 2009) consideren que el caràcter inclusiu d'aquest tipus de definicions dilueix les intensitats i les formes d'expressió diferenciades entre homofòbia i transfòbia.

En el nucli del dispositiu de control i sanció de les sexualitats transgressores hi trobem l'*insult*. Com assenyala Eve Kosofsky Sedgwick, “[p]er algunes persones homosexuals, la vergonya és el primer tret estructural de la seva identitat” (Sedgwick, 1990, pàg. 64), una vergonya que, per l'autora, es converteix en un element comú per les persones que no viuen una sexualitat normativa (Johnson, Faulkner, Jones i Welsh, 2008).

“L'insult és un veredict, és una sentència més o menys definitiva, de per vida, que haurà de ser suportada. Un home gai aprèn la seva diferència a partir de la força de l'insult i els seus efectes [...]: descobreixo que sóc una persona sobre la que es pot dir alguna cosa, a la que se li pot dir alguna cosa. Algú al qual es pot observar o de qui es pot parlar, d'alguna manera i que és estigmatitzat per aquesta mirada i aquestes paraules. L'acte de nomenar produeix la consciència en un mateix com si fos un altre, transformat en altres en un objecte.” (Eribon, 1999, pàg. 16)

Des de la posició d'autors com Didier Eribon (1999) l'insult és un enunciat performatiu, la funció del qual és el (re)establiment dels marges entre persones, cossos, identitats o sexualitats *normals* i les *estigmatitzades* (Goffman, 1986).

La construcció de la pròpia identitat sobre la base d'aquests insults constitueix un procés més o menys comú a les persones homosexuals i transsexuals. Com assenyala Eribon (1999, p. 61-62) la majoria d'aquestes persones han escoltat insults o han viscut agressions per la seva orientació sexual o identitat de gènere, fins al punt d'ocultar i dissimular la pròpia sexualitat. Aquest fet distingeix l'homofòbia i la transfòbia d'altres tipus de delictes d'odi: en molts casos l'insult rebut fa que la persona negui la seva pròpia orientació sexual o identitat de gènere.

Per la seva banda, Alberto Mira descriu al seu llibre *De sodoma a chueca*, el fet que l'agressió i la discriminació a les persones homosexuals i transsexuals segueix existint des de l'inici de la post-transició espanyola, però de forma més subtil. Mira (2004) conceptualitza l'homofòbia liberal des de l'estructura discursiva “sí, però...”, on s'encaixen argumentacions del tipus “[tots] els homosexuals són molt macos, però [tots] són molt promiscus”. Tot i així, “[l]a qüestió va més enllà d'estructures lingüístiques superficials. En tant que l'heterosexualitat sigui un element de l'estructura profunda de la nostra societat, els homosexuals i estaran sotmesos a la violència simbòlica” (Mira, 2004, p. 570).

Aquesta estructura discursiva aconsegueix dues funcions bàsiques. D'una banda, generalitza les sexualitats no normatives, és a dir, traça un model que defineix com són les persones homosexuals i transsexuals. Una generalització que, en tant que prejudici, converteix la persona homosexual o transsexual en objecte de caracterització social. El “sí, però...” marca, d'altra banda, els límits del que és acceptable socialment. Seguint l'exemple anterior, el *sí* denota allò que és acceptable, *ser molt maco*, el *però* marca allò que no ho és, *ser promiscu*. Així, la persona homosexual, en aquest cas, torna a ser objecte del discurs en tant que (a) s'estableixen els paràmetres de les seves pràctiques, identitats o sexualitats, i (b) es diferencia entre aquells que són acceptables i els que no ho són. Aquest efecte de control sobre el cos homosexual s'exerceix a partir de la invisibilització, en molts casos, de la condició sexual (Viñuales, 2002). El silenci i la no visibilitat de les dones lesbianes és una doble discriminació que, en molts casos, es naturalitza i ni tan sols és considerada com a agressió.

Així doncs, ens trobem en un escenari en el qual, com han assenyalat diverses autores i autors (Borrillo, 2001; Viñuales, 2002; Petit, 2003; Mira, 2004; Coll-Planas, Bustamante i Missé, 2009), existeix una elevada vulneració de drets a les persones per raó de la seva orientació sexual i la seva identitat de gènere que, en molts casos, ni tan sols és percebuda com a tal per les persones que les pateixen.

Drets jurídicament reconeguts del col·lectiu LGTB

Any 1978

Constitució espanyola (1978): article 10.1 on s'estableix que la dignitat de la persona, els drets inviolables que li són inherents, el desenvolupament lliure de la personalitat, el respecte a la llei i als drets d'altres, són fonaments de l'ordre públic i de la pau social; article 14 on s'indica que els espanyols són iguals davant la llei, i no hi pot haver cap discriminació per raó de naixement, raça, sexe, religió, opinió o qualsevol altra circumstància personal o social; article 18.1 on s'informa que hom garanteix el dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge.

Any 1995

Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi penal: article 510 on es resol que tothom qui provoqui discriminació, odi o violència contra grups o associacions, per motius racistes, antisemites, o d'altres referents a la ideologia, la religió o creences, la situació familiar, la pertinença dels seus membres a una ètnia o una raça, el seu origen nacional, el seu sexe, la seva orientació sexual, la malaltia, o la incapacitat, són castigats amb penes de presó d'un a tres anys i una multa de sis a dotze mesos.

Any 2000

Parlament de Catalunya: Resolució 243/VI, aprovada l'11 d'octubre de 2000, on es defensa la no-discriminació per motius d'opció sexual i s'explicita el fet de propiciar el treball conjunt entre les organitzacions socials i totes les administracions per promoure els valors de respecte i igualtat

Any 2001

Parlament de Catalunya: Resolució 242/III del 4 de desembre de 1991 sobre la no-discriminació de les persones per raons d'opció sexual, on s'explicita el suport als col·lectius i centres associatius que treballen en la defensa dels drets de les persones homosexuals.

Any 2004

Pla de Govern 2004-2007: apartat 3.2.2 sobre polítiques d'acció social, on es reflecteixen quatre acords: 1) la creació d'un pla interdepartamental, 2) la creació d'un òrgan consultiu permanent, 3) la incidència en el canvi d'actituds socials envers el col·lectiu i 4) permetre l'adopció o acollida de famílies homosexuals. Aquest darrer aspecte ha estat recollit, en part, amb la Llei 3/2005, de 8 d'abril, de modificació de la Llei 9/1998 del Codi de família, de la Llei 10/1998, d'unions estables de parella, i de la Llei 40/1991, del Codi de successions per causa de mort en el dret civil de Catalunya, en matèria d'adopció i tutela, la qual permet, bàsicament, l'adopció per part de persones homosexuals.

Any 2005

Acord de Govern de 28 de juny de 2005, que aprova el Programa per al col·lectiu gai, lesbiana i transsexual del Govern de la Generalitat de Catalunya, adscrit al Departament de la Presidència, així com les seves funcions i competències.

Llei estatal 13/2005 d'1 de juliol, per la qual es modifica el Codi civil en matèria de dret a contraure matrimoni per part de persones del mateix sexe.

Any 2006

Resolució del Parlament Europeu sobre l'homofòbia a Europa, aprovada el 18 de gener de 2006, on es demana als estats membres que prenguin qualsevol mesura que considerin adequada per lluitar contra la discriminació per raó d'orientació sexual.

Estatut d'autonomia de Catalunya, referendat per la ciutadania el 18 de juny del 2006: en l'apartat 2 de l'article 15 (Capítol I. Drets i deures de l'àmbit civil i social), i en els apartats 7 i 8 del seu article 40 (Capítol V. Protecció de les persones i de les famílies), fa referència, entre altres aspectes, al paper dels poders públics per promoure la igualtat entre les persones amb independència de la seva orientació sexual i promoure l'eradicació de l'homofòbia i la discriminació.

Acord de Govern de 5 de setembre de 2006, pel qual s'aprova el Pla interdepartamental per a la no-discriminació de les persones homosexuals i transsexuals.

Any 2007

Llei estatal 3/2007 de 15 de març, reguladora de la rectificació registral de la menció relativa al sexe de les persones, referent al canvi d'identitat de gènere de les persones transsexuals.

Acord de Govern de 26 de juny de 2007, pel qual s'aprova el Decret de creació del Consell Nacional de Lesbianes, Gais i homes i dones Bisexuals i Transsexuals.

Metodologia de la investigació

Com s'ha assenyalat anteriorment, l'objectiu d'aquest treball és el de proporcionar una aproximació a la situació de l'homofòbia i la transfòbia a Catalunya a partir de dades facilitades per institucions i col·lectius que han definit un protocol de recollida d'informació sobre aquest tipus de discriminació.

Ara bé, la reflexió sobre les diferents formes de conceptualitzar l'homofòbia i la transfòbia contextualitza la complexitat del fenomen i la dificultat per traslladar aquesta realitat a unes xifres despallades del context d'elaboració. És aquesta complexitat la que ens ha portat a fer servir metodologies quantitatives i qualitatives a l'hora d'aproximar-nos a la multiplicitat de colors que configuren aquest paisatge social.

Aquest treball s'ha servit de cinc agents, quatre d'institucionals i un del moviment associatiu, que han definit i sistematitzat un mètode de recollida de dades sobre casos d'homofòbia i transfòbia i que han facilitat les seves dades estadístiques perquè siguin incloses en aquest treball. Es tracta de:²

- La Fiscalia de Delictes d'Odi i Discriminació dependent de la Fiscalia Provincial de Barcelona (a partir d'ara, Fiscalia).
- La presidència del Fòrum Síndics i Defensors/ores locals de Catalunya (a partir d'ara, *Sindicatura*).
- L'Oficina per la No-Discriminació dependent de la Regidoria de Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona (a partir d'ara, OND).
- El Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació (a partir d'ara, DIRIP).
- L'Observatori contra l'Homofòbia del Front d'Alliberament Gai de Catalunya (a partir d'ara, Observatori).

2) Per ampliar la informació sobre les persones que han participat a les produccions narratives, podeu consultar l'*Annex* d'aquest informe.

Per realitzar l'aproximació quantitativa s'han utilitzat les dades aportades pels agents esmentats. Els documents que s'han utilitzat han estat:

- Memòria de l'any 2008 del fiscal interlocutor per a la persecució de delictes amb component de discriminació per raó d'orientació sexual i d'identitat de gènere, facilitat per la Fiscalia Provincial de Barcelona, al Servei de Delictes d'Odi i Discriminació.
- Informes dels anys 2008 i 2009 sobre l'activitat del cos de Mossos d'Esquadra en fets delictius motivats per l'orientació afectiva sexual i la identitat de gènere de la víctima, facilitat pel Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació de la Generalitat de Catalunya.
- Memòries dels anys 2006, 2007, 2008 i 2009 de la defensa dels drets civils i contra la discriminació, de l'Oficina per la No-Discriminació, facilitada per aquesta mateixa oficina, pertanyent a la Regidoria de Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona.
- Memòries anuals des de l'any 2004-2005 fins al 2008-2009 de l'Observatori contra l'Homofòbia: dades recollides a partir de les memòries antidiscriminatòries, facilitades pel Front d'Alliberament Gai de Catalunya.

L'aproximació qualitativa s'ha fet de la mà de les *Produccions Narratives* (Balasch i Montenegro, 2003). Aquesta proposta parteix de sessions conjuntes entre investigadores i participants en la recerca per tal d'elaborar un relat reflexiu sobre la realitat LGTB a Catalunya. La persona participant revisa i corregeix el text producte de l'entrevista mentre la part investigadora recull les observacions de la part participant i aporta elements de reflexió. Es tracta d'una metodologia de treball que ha demostrat la seva adequació en l'estudi de temàtiques socials amb alta càrrega política propiciant la intervenció activa a la persona participant sobre el producte de les seves intervencions i, d'aquesta manera, evitar la tergiversació i descontextualització d'altres aproximacions qualitatives.

Reflexió sobre les dades

16

Després de l'anàlisi quantitativa i qualitativa, s'ha realitzat una reflexió conjunta dels resultats obtinguts i s'han identificat set eixos que articulen els diferents aspectes identificats:

1. Definició i formes d'homofòbia i transfòbia
2. Canals, procediments i protocols de denúncia
3. Recollida i anàlisi de dades estadístiques
4. Comprovació de la veracitat de la denúncia
5. Seguiment dels casos
6. Relacions entre els diversos organismes de lluita contra l'homofòbia i la transfòbia
7. Punts febles i avanços més destacats

Definició i formes d'homofòbia i transfòbia

Abans d'iniciar el tractament estadístic de les dades es fa una reflexió sobre el concepte d'homofòbia i transfòbia de cadascun dels organismes consultats. Com mostra la taula següent (taula 1), hi ha una multiplicitat de maneres d'entendre quins actes constitueixen o no un tractament discriminatori envers l'expressió pública de les preferències sexuals i les diferents identitats de gènere:

Taula 1

COMPARATIVA DE DEFINICIONS D'HOMOFÒBIA I TRANSFÒBIA

Definició i formes d'homofòbia i transfòbia

Fiscalia de Delictes d'Odi i Discriminació	<ul style="list-style-type: none">• Aplicació de la llei penal i de la Constitució.• Delictes d'odi: expressió delictiva caracteritzada per la discriminació, l'aversió irracional i l'odi per motius d'orientació o identitat de gènere• Delictes de discriminació: tractament desfavorable per motius d'orientació o d'identitat de gènere.• Ex: agressions físiques per motius d'homofòbia, que es qualifica com a motiu agreujant; amenaces, violència, discriminació, coaccions i conductes de desposseïció motivades per la discriminació; incitació a l'odi o associació per provocar-ho; justificació de l'holocaust de la comunitat homosexual; delictes contra la integritat física, la vida o el patrimoni.
Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació/Mossos d'Esquadra	<ul style="list-style-type: none">• Aplicació de la llei penal: protecció de l'article 14 de la Constitució de protecció dels drets fonamentals.• Qualsevol tipus de discriminació que poden patir les persones per la seva diversitat sexual afectiva i per la seva identitat de gènere.• Hi ha tipus d'homofòbia que no estan recollits al Codi penal, com ho són l'homofòbia social, la institucional o la del llenguatge.
Presidència del Fòrum de Síndics i Defensors/ores Locals de Catalunya	<ul style="list-style-type: none">• Marginació i/o agressió pel fet de ser homosexual o transsexual.• “Hi ha divergències entre els diferents actors que treballen contra els delictes d'odi sobre què és una agressió homòfoba”.
Oficina per a la No-Discriminació	<ul style="list-style-type: none">• “Per saber si una agressió és o no discriminatòria ens basem en la manera com l'ha viscut la persona que l'ha patit. Si l'ha viscut com una agressió homòfoba, la considerem com a tal”.• “Amb les persones que denunciïn situacions de discriminació per homofòbia és molt important treballar per evitar els processos de victimització que a vegades es pot haver generat. Perquè a la que investigues la vida d'aquesta persona, t'adones que ha patit una vulneració dels seus drets i de la seva dignitat a tots els nivells i durant tota la seva vida”.• El dret vulnerat en cas d'homofòbia o transfòbia és el de la dignitat.
Observatori contra l'Homofòbia	<ul style="list-style-type: none">• Qualsevol expressió de violència que una persona, grup o institució exerceix contra qui estigui expressant la seva sexualitat, ja sigui gai, lesbiana o transsexual.• Apologia de l'homofòbia.• Discriminació de l'homosexualitat i la transsexualitat.• Definició de l'homosexualitat i la transsexualitat com a malalties• “Nosaltres no defensem una persona homosexual o transsexual pel sol fet de ser-ho, sinó qualsevol persona que hagi estat agredida pel fet de demostrar públicament la seva homosexualitat o transsexualitat”.

Les definicions d'homofòbia i transfòbia varien segons l'exercici de violència verbal o física a les persones per motius d'identitat de gènere o orientació sexual, tant si es considera des del punt de vista de la víctima com si es considera com un procés de verificació dels fets d'acord amb la llei penal. Com a exemple, els casos en els quals, per diferents motius, no es pot demostrar homofòbia o transfòbia, no entren en les estadístiques del Departament d'Interior ni de la Fiscalia, però sí que són comptabilitzats per l'Observatori contra l'Homofòbia en tant que es consideren situacions d'homofòbia o transfòbia més enllà de la condició jurídica del cas.

Ens trobem, a més, que els procediments de verificació sobre la condició discriminatòria dels fets varien segons l'organisme. En aquest sentit, poden donar-se situacions com la relatada pel representant de l'Observatori contra l'Homofòbia:

“Un cas també atípic és que hi hagi una agressió homòfoba per part d'algú que es declara com a gai o lesbiana. Vam tenir un cas d'un noi que estava a un bar i va dir que el cambrer li va trencar una ampolla al cap dient-li: “maricón de mierda”. La persona suposadament agressora va anar al judici dient que ell també era gai i, per tant, això no era homofòbia. Davant d'una situació com aquesta, que es va repetir amb una noia lesbiana que va ser agredida per una altra noia que es va declarar com a lesbiana al judici, tenim una postura molt clara: si una persona homosexual agredeix una altra per ser homosexual, això és homofòbia. En els casos de violència de gènere en els quals hi ha una agressió entre dues persones heterosexuales, continua sent violència. Hem de reconèixer que hi ha molts gais i moltes lesbianes que viuen molt malament la seva sexualitat o tenen una doble vida.” (Observatori)

Des de l'Oficina per a la No-Discriminació, la seva representant afirma:

“Per saber si una conducta és o no discriminatòria ens basem en la manera com l'ha viscut la persona que l'ha patit. Si l'ha viscut com una agressió homòfoba la considerem com a tal. El problema serà nostre, com a tècnics, de convèncer les dues parts que és un tema de sentiments, a més d'intencions i de legalitat.” (OND)

Tanmateix, des de la Fiscalia i el Departament d'Interior i Relacions Institucionals, es treballa a partir de principis diferents. Segons el fiscal:

“Hi ha comportaments que són constitutius de delictes i altres que, tot i ser discriminatoris, no ho són. Alguns d'aquests comportaments no tenen una resposta a l'ordenament jurídic, per la qual cosa seria necessària una llei que establís una sèrie d'infraccions i sancions administratives sobre comportaments que mereixen una sanció, tot i no ser delictes. El dret penal és l'última ràtio a la qual acudeix la societat quan no és capaç de resoldre un conflicte. La seva aplicació ha de reservar-se per a comportaments greus.” (Fiscalia)

Tot i que el Codi penal considera la discriminació com una figura delictiva, no totes les agressions ho són. El Codi penal recull:

“Qualsevol delicte comès per motius discriminatoris, entre ells l’orientació sexual, té una pena superior perquè s’hi suma un agreujant de discriminació (art. 22.4). A més, existeixen delictes específics que castiguen la incitació a l’odi, la violència o la discriminació (art. 510), l’associació il·lícita per provocar l’odi, la violència o la discriminació (art. 515.5), la difusió d’idees que justifiquin l’holocaust a la comunitat homosexual (art. 607.2), la denegació de prestacions públiques comeses per particulars o per funcionariat públic (art. 511) i la denegació de prestacions en l’exercici d’activitats empresarials o professionals (art. 512).” (Fiscalia)

També hi ha altres tipus de diferències entre els organismes, com ara la consideració de les discriminacions en l’àmbit laboral, compatibilitzades com a homofòbia o transfòbia per l’Observatori i l’OND, però no per la Fiscalia:

“La discriminació a l’àmbit laboral no hi és present perquè la major part se’n va a la jurisdicció social i és competència de la Inspecció de Treball. Només és delicte, d’acord amb l’article 314 del Codi penal, quan hi ha un comportament per la part empresarial que no atén els requeriments de la Inspecció de Treball, no restablint les condicions d’igualtat ni reparant els danys causats a les víctimes.” (Fiscalia)

Una de les claus per a la comprensió de la diferència entre les definicions d’homofòbia i transfòbia és la del Departament d’Interior, Relacions Institucionals i Participació:

“El que consta a la Constitució és la “discriminació per raó de sexe”, però la tendència actual és fer una interpretació més àmplia, entenent-la com tota discriminació que poden patir les persones per la seva diversitat sexual i afectiva i per la seva identitat de gènere. Al Codi penal no hi ha cap article que defineixi, específicament, què és l’homofòbia, però l’entendem com a qualsevol discriminació per la identitat sexual, la preferència afectiva i la identitat de gènere. Entenem, però, que el concepte d’homofòbia és molt més ampli, és a dir, hi ha una homofòbia social, una homofòbia institucional de vegades –per exemple, amb el llenguatge. Aquesta homofòbia no està penalitzada. És homofòbia, però el camí d’anar contra ella no és el del Codi penal.” (DIRIP)

Així, tot i que en molts casos l’homofòbia i la transfòbia es comprenen a partir de la Constitució i del Codi penal, en general s’accepta que aquest no és l’únic tipus de discriminació per orientació sexual i identitat de gènere i que existeixen diferents nivells d’homofòbia i transfòbia que, actualment, no tenen cap sanció. La diferència entre els diferents nivells que introdueix la narrativa del Departament d’Interior, Relacions Institucionals i Participació es

correspon amb la diferència teòrica que fa Steven J. Onken (1998) a partir de la conceptualització del model de violència de Van Soest i Bryant (1995). Aquests autors especifiquen tres nivells de violència cap a persones homosexuals i transsexuals: un primer nivell *individual* –actes punyents contra persones o propietats; un segon nivell *institucional* –actes punyents exercits de manera simbòlica des de les institucions socials; i un tercer nivell *estructural-cultural* –les arrels ideològiques normatives que donen lloc als altres nivells d'homofòbia i transfòbia.

Segons O'Brien (2001), la violència individual es posa de manifest en les agressions o discriminacions per raó d'orientació sexual o identitat de gènere. El segon nivell es correspondria amb el concepte teòric d'*heteronormativitat* i vindria a representar quelcom semblant a la justificació cultural de l'heterosexualitat com a únic model de vida correcta. D'acord amb Valerie Jenness y Kimberly D. Richman (2006) l'*heteronormativitat* emfatitza la correcció dels models tradicionals de família censurant, castigant o invisibilitzant l'homosexualitat i la transsexualitat i les seves manifestacions. El tercer i últim nivell es correspondria amb el concepte d'*heterosexisme*. Des de l'anàlisi de l'*heterosexisme* s'han ofert treballs que han estudiat els discursos de discriminació existents en institucions com la religió, la família, la medicina o l'educació. L'*heterosexisme* “manté aquestes formes de prejudici i se serveix del permís implícit [...] per discriminar, castigar i, tal vegada, fins i tot perpetrar violència contra aquelles i aquells que es desvien de les sexualitats, identitats o pràctiques sexuals convencionals” (Jeness y Richman, 2006: 501). Aquesta forma de violència ha estat estudiada de manera profunda a l'obra de Michel Foucault (1976, 1984a, 1984b); així com als treballs de Monique Wittig (1980, 1981), Judith Butler (1990, 1993, 2004) o Beatriz Preciado (2008), entre d'altres. Potser és el nivell més important de violència a l'hora de tractar l'odi que pateixen les persones homosexuals i transsexuals. Segons aquesta perspectiva, les accions que s'estan portant a terme actualment de manera més sistematitzada al territori català actuarien al primer dels nivells, l'individual, però estarien arrelades al tercer nivell, l'estructural-cultural.

Tenint en compte que aquestes variacions en les definicions d'homofòbia i transfòbia, a més de reflectir-se en actuacions diferents, ocasionen una sèrie de diferències entre les dades estadístiques sobre aquest fenomen, resulta fonamental treballar amb un concepte que faci de paraigua per a tots els organismes, tal com s'apunta des de la narració següent:

“Crec que sobre aquest tema s'ha de ser molt seriós. A vegades es compten com a homofòbia actituds que específicament no ho són, encara que la persona que hagi patit l'agressió sigui gai o lesbiana. També passa que una presumpta agressió es considera homòfoba i després no ho és, però queda registrada com a tal. S'ha d'anar amb molta cura a l'hora de reflectir coses que no són perquè fa la impressió que la comunitat gai i lesbiana està molt discriminada i que no hem avançat gens. Correm el risc que la fotografia social no sigui correcta. No tot el que ens passa als gais i a les lesbianes és una agressió homòfoba.” (Sindicatura)

Canals, procediments i protocols de denúncia

La segona qüestió que s'ha de tenir en compte són els procediments de denúncia o queixa de la ciutadania amb relació als delictes d'odi o discriminacions per motius d'orientació sexual i identitat de gènere. La taula següent (taula 2) especifica els diferents canals, procediments i protocols de denúncia de cadascun dels agents consultats.

Taula 2

ACCIONS CONCRETES CONTRA L'HOMOFÒBIA I LA TRANSFÒBIA ACTUALMENT:
CANALS DE DENÚNCIA I PROTOCOLS D'ACTUACIÓ

Canals, procediments i protocols de denúncia

Fiscalia de Delictes d'Odi i Discriminació	<ul style="list-style-type: none">• Policia, Jutjat de Guàrdia o Fiscalia.• Diligència d'ofici oberta per la Fiscalia (discriminació feta pública per la premsa).• S'exclou la discriminació a l'àmbit laboral (competència del Departament de Treball, delictes residual).• Comissió de consulta formada per col·lectius LGTB, l'Administració (Programa per al col·lectiu gai, lesbiana i transsexual de la Generalitat de Catalunya i Oficina per a la No-Discriminació de l'Ajuntament de Barcelona) i els Mossos d'Esquadra.
Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació/Mossos d'Esquadra	<ul style="list-style-type: none">• Personalment a qualsevol comissaria.• Mitjançant diverses ONG (principalment Observatori de l'Homofòbia del FAGC).• Seguiment del Protocol del 28/06/2008: instruccions específiques per a la recollida de denúncies per homofòbia i transfòbia; instruccions per marcar l'atestat i fer-ne un seguiment i una anàlisi de dades; recollida de dades i seguiment per grups especialitzats (es fa especial atenció al contingut de l'agressió i no sols al delictes).• Identificació de conductes agreujades per homofòbia o transfòbia.
Presidència del Fòrum de Síndics i Defensors/ores Locals de Catalunya	<ul style="list-style-type: none">• Per correu postal a la sindicatura o als registres municipals.• Personalment a l'oficina del Síndic.• Tractament de tots els casos de discriminació a la Comissió de Convivència de l'Ajuntament de Sabadell.• Gairebé no hi ha denúncies que arribin a la via judicial.• "La nostra feina més important és explicar com s'ha de fer quan es rep una agressió, i convèncer la societat sobre l'acceptació dels gais, lesbianes i transsexuals i sobre què és una agressió homòfoba."

Oficina per a la No-Discriminació

- Atenen qualsevol tipus de discriminacions i/o vulneració de tots els drets considerats per les diverses legislacions nacionals i internacionals.
- L'únic requisit per presentar denúncia és viure a Barcelona, malgrat que el fet discriminatori pugui tenir lloc fora de la ciutat.
- Denúncies individuals o col·lectives.
- En línia per correu electrònic o al lloc web de l'OND.
- Presencial al local de l'OND.
- Correu postal.
- Telèfon.
- D'ofici.
- Derivació a d'altres organismes públics i privats.
- Si és delictiu, es denuncia i es fa un acompanyament jurídic i psicològic durant tot el procés mentre duri l'expedient. Si no ho és es fa una mediació del conflicte entre les parts fins arribar a un acord favorable per a totes les parts.
- Prefereixen resoldre casos arribant a una entesa que derivar-los: "derivar és deixar els casos a la deriva."

Observatori contra l'Homofòbia

- Presencial al local de l'Observatori.
- En línia pel lloc web de l'Observatori.
- Per via telefònica.
- Derivació d'associacions de gais, lesbianes i transsexuals de Barcelona (principalment del Casal Lambda) i de la resta de Catalunya
- Denúncies d'ofici.
- Derivació a d'altres agents (OND, Mossos d'Esquadra, Fiscalia)
- Estudi de casos amb suport jurídic.
- Exhauriment de totes les vies de resolució als àmbits autonòmic, estatal i internacional en els diversos estaments (administratiu, policial, jurídic i polític).

Un dels avenços més importants en la lluita contra les diverses formes d'homofòbia i transfòbia a Catalunya ha estat el Protocol dels cossos de seguretat aprovat el 28 de juny de 2008 i que ha estat impulsat a partir del Pla interdepartamental per a la no-discriminació de les persones homosexuals i transsexuals pel Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació. Segons el Departament d'Interior i Relacions Institucionals i Participació:

"El protocol sorgeix d'un consens entre la societat civil i les entitats que pressionen a través del Pla interdepartamental per a la no-discriminació de les persones homosexuals i transsexuals. És a dir, es tracta d'una resposta política a una petició pública de la societat civil, que es recull, en un primer moment, en les accions que es proposen des del Pla. Posteriorment, hi ha una gran acceptació i voluntat per part del cos de Mossos d'Esquadra, que es plasma en un treball conjunt en aquest sentit." (DIRIP)

Aquest protocol, (a) dóna instruccions específiques per al tracte amb la persona que fa la denúncia per homofòbia o transfòbia; (b) dóna instruccions per marcar l'atestat amb l'objectiu de fer-ne un seguiment i per a una posterior anàlisi de dades, i (c) fa difusió de les dades recollides, atorgant una especial atenció al contingut de l'agressió i no sols al delictes.

“Per exemple, si jo tinc una botiga adreçada al públic LGTB i m'he trobat una pintada a la façana, això pot ser una falta o un delictes de danys, en funció de la despesa de la neteja de les pintades. Però no és el mateix dir que aquesta botiga ha rebut pintades com a acte de vandalisme que dir que aquesta botiga ha tingut un delictes de danys amb un agreujant d'homofòbia perquè a la pintada posava “fuera maricones”. Fins ara, aquests fets no reben especial atenció, perquè el que era important no era el contingut, sinó el delictes. El que fa aquest protocol és establir que el contingut no es pot menystenir perquè hi ha una sèrie de delictes que estan agreujats perquè vulnereu drets fonamentals protegits especialment per la legislació. Aleshores, per exemple, en aquest cas, el que diu el protocol és que s'ha de fer una fotografia i s'ha d'escriure a la denúncia literalment el que posava a la pintada, perquè la denúncia no es pot limitar únicament al delictes, sinó que el fet que s'hagi insultat –en aquest cas perquè la botiga estava adreçada al públic LGTB– és un agreujant de la pena.” (DIRIP)

Aquest protocol permet també la feina conjunta entre la Fiscalia i els cossos de seguretat:

“El que fa aquest protocol, doncs, és permetre que a l'hora de fer la denúncia, les i els mossos puguin detectar que pot haver-hi una conducta agreujada, en aquest cas per motiu d'homofòbia, quant al sistema judicial. Això és especialment important perquè si a la denúncia no es recullen aquestes dades, el fiscal o el jutge no poden, posteriorment, qualificar-ho perquè no hi ha proves.” (DIRIP)

La majoria dels organismes consultats tenen a disposició de la ciutadania una manera fàcil i ràpida de presentar queixes o denúncies per discriminació o agressió, ja sigui en línia –mitjançant les seves pàgines web i el correu electrònic–, de manera presencial o via telefònica. Aquests organismes també treballen colze amb colze a través d'una comissió de consulta de la Fiscalia, on hi són representats l'Observatori contra l'Homofòbia, el Programa per al col·lectiu gai, lesbià i transsexual de la Generalitat de Catalunya, l'Oficina per a la No-Discriminació de l'Ajuntament de Barcelona i el cos de Mossos d'Esquadra. Alguns organismes, com la Fiscalia, l'Observatori, el Programa per al col·lectiu gai, lesbià i transsexual i l'OND, també presenten denúncies d'ofici:

“També fem denúncies d'ofici. Així, si llegim a un diari o veiem a la televisió algun cas que pugui ser identificat com a homofòbia, fem una denúncia als organismes competents.

Per exemple, el programa *Els Matins de TV3* va fer un reportatge sobre el *cruising* a Barcelona, on es barrejaven imatges de contenidors d'escombraries amb d'altres on sortien gais exercint el seu dret a lligar. Alhora, sortien entrevistes on es parlava de robatoris, prostitució i tràfic de drogues. Tot plegat és considerat com a homofòbia per l'Observatori. Llavors, ens dirigim al Consell de l'Audiovisual de Catalunya, al Consell Municipal de Gais i Lesbianes, i demanem que se'n faci un estudi. Un altre exemple d'actuació d'ofici va ser quan vam trobar un manual d'auxiliar d'infermeria amb què treballava Barcelona Activa on es deia que l'homosexualitat era un trastorn provocat pel consum de drogues.” (Observatori)

“Per presentar una denúncia es pot acudir a la policia, al jutjat de guàrdia o a la Fiscalia. També pot passar que la Fiscalia obri una diligència d'ofici en assabentar-se, per la premsa, d'un cas de discriminació o que la Fiscalia presenti una denúncia i la víctima no vulgui denunciar.” (Fiscalia)

Com s'ha pogut observar, doncs, hi ha diversos dispositius per posar a disposició de la ciutadania una sèrie de canals de denúncia de fàcil accés, amb personal especialitzat i sensible a aquestes qüestions.

Comprovació de la veracitat de la denúncia

S'ha considerat rellevant incloure al present informe un apartat sobre la comprovació que fan els organismes que reben queixes i denúncies sobre si un cas considerat, inicialment, com a discriminació o agressió per raó d'orientació sexual o identitat de gènere constitueix realment un fet homòfob o transfòbic. En aquest sentit, també hi ha diferències segons l'organisme on es presenti la queixa i/o denúncia. D'una banda, la Fiscalia i el Cos de Mossos d'Esquadra s'atenen al principi d'innocència i a la verificació exhaustiva dels fets segons testimonis i proves irrefutables. D'una altra, hi ha una preocupació per posar-se en el lloc de la víctima i acceptar la naturalesa dels fets discriminatoris des del seu punt de vista, posant l'èmfasi en la resolució del cas mitjançant una mediació entre les parts, com és el cas de la Sindicatura, l'OND i l'Observatori. Cal tenir present que aquests organismes tenen diferents funcions i objectius i, per tant, els procediments de verificació dels casos no pot ser mai idèntic.

La taula següent (taula 3) recull la informació obtinguda en les produccions narratives:

Taula 3

ACCIONS CONCRETES CONTRA L'HOMOFÒBIA I LA TRANSFÒBIA ACTUALMENT:
COMPROVACIÓ DE LA VERACITAT DELS CASOS

Comprovació de la veracitat de la denúncia

Fiscalia de Delictes d'Odi i Discriminació	<ul style="list-style-type: none">• Compliment del principi d'innocència del Codi penal: comprovació de la culpabilitat mitjançant un testimoni creïble, versemblant, sense contradiccions ni fissures, persistent i coherent; recollida de diferents testimonis; verificació dels testimonis amb dades de caire objectiu.
Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació/Mossos d'Esquadra	<ul style="list-style-type: none">• Que es reflecteixi literalment en què consisteix la discriminació prenent proves.• Dificultat de dilucidar si la motivació d'una certa agressió ha estat homofòbia o una altra (robatoris al <i>cruising</i>).
Presidència del Fòrum de Síndics i Defensors/es Locals de Catalunya	<ul style="list-style-type: none">• Protocol de seguiment per part dels equips tècnics municipals que avaluen si és o no és homofòbia (contacte amb tot l'entorn de la víctima i amb el lloc on se situa el fet).
Oficina per a la No-Discriminació	<ul style="list-style-type: none">• Es basa en com ha viscut l'agressió la persona que l'ha patit• Contacte amb totes les parts implicades en el conflicte.
Observatori contra l'Homofòbia	<ul style="list-style-type: none">• Contacte amb totes les parts implicades i verificació dels fets mitjançant testimonis.

Aquestes diferències en la comprovació dels fets contribueixen també a la diferència en les dades estadístiques sobre la quantitat de casos d'homofòbia i transfòbia. En el cas de la Fiscalia només es comptabilitzen els casos comprovats com a transfòbia o homofòbia mitjançant un judici. En aquest sentit, s'ha de tenir en compte l'observació següent:

“A vegades és fàcil, però en d'altres ocasions hi ha valoracions subjectives de difícil corroboració que impedeixen demostrar l'existència de la discriminació o la seva autoritat, amb la insatisfacció que això produeix tant per a la Fiscalia com per a la víctima.”
(Fiscalia)

En el cas del Cos de Mossos d'Esquadra es comptabilitzen tant els delictes com les faltes, tot i que es té en compte la dificultat per dilucidar les motivacions de les agressions o discriminacions (com és el cas dels robatoris a les zones de *cruising*).

“En el cas del tipus d'homofòbia que sí que entraria dins del Codi penal ens trobem amb la mateixa casuística que tenim per poder demostrar qualsevol altre delicte. Es tracta de ser rigorosos i reflectir a les diligències les expressions que són especialment homòfobes, aquelles actituds de les persones que exerceixen la discriminació i que ens

puguin donar a entendre que pertanyen a un grup de persones homòfobes. Per exemple, per què ha fet una signatura en un mur, per què ha escrit i ha enviat un mail, per què ha amenaçat, etc. Hem de tenir molta cura a l'hora de reflectir literalment en què ha consistit aquella discriminació, aquell insult o aquella acció homòfoba o transfòbica i demostrar que l'origen d'aquella acció ha emergit d'un odi a la diversitat sexual o a la diversitat d'identitat de gènere. Com assenyalàvem anteriorment, això ho podem demostrar prenent proves d'expressions literals, testimonis que ho hagin presenciats, fent fotografies d'un lloc on s'hi hagi fet una pintada de “fuera maricones” o similar, etc. Tot el que es pugui recollir com a proves, s'hi haurà d'adjuntar.” (DIRIP)

Pel que fa a l'OND, es comprova la veracitat dels fets mitjançant un procés de seguiment del cas: contacte amb totes les parts implicades i verificació dels fets a través de testimonis fidedignes.

“Gairebé sempre fem cartes formals als llocs on s'ha produït la possible vulneració de drets i de vegades no cal ni fer denúncia. Amb una carta als responsables del lloc on s'ha produït l'agressió a vegades s'aconsegueix molt.” (OND)

Cal assenyalat que tot i que en molts casos hi ha un seguiment personalitzat del cas, n'hi ha d'altres en que l'Observatori contra l'Homofòbia no pot realitzar una comprovació exhaustiva dels components d'homofòbia o transfòbia dels fets a causa d'una manca de recursos econòmics i humans necessaris per portar a terme aquesta tasca. Tanmateix, l'entitat compta amb un suport jurídic:

“Cada vegada que tenim un cas fem una reunió per estudiar-ho. Quan són agressions físiques o un acomiadament, el procediment és clar perquè hi ha dades objectives per comprovar la veracitat dels fets. Quan no tenim aquesta certesa, intervé la nostra advocada i estudiem per quins canals hem de tractar el cas.” (Observatori)

Finalment, hi ha casos en els quals l'homofòbia o transfòbia d'una acció no constitueixen fets delictius, per la qual cosa, tot i que en alguns casos la demanda és presa en consideració, no arriba a ser considerada com a denúncia en l'àmbit policial o jurídic:

“Hi ha moltes queixes que no arriben més enllà de la declaració oral dels fets. Per exemple, si una parella de gais té una bandera de l'arc de Sant Martí a la seva terrassa i el veïnat es queixa i els crida l'atenció, això no arribarà a cap jutjat ni als Mossos. Però és homofòbia i ha passat.” (Observatori)

En aquest cas, l'objectiu de l'Observatori és vetllar per una societat sense homofòbia ni transfòbia mitjançant accions de denúncia i sensibilització i no sols amb procediments policials i jurídics.

Sistematització de les dades

A la taula següent (taula 4) s'especifiquen els diferents procediments de recollida i anàlisi de dades de cadascun dels organismes consultats.

Taula 4

DIFERENCIACIÓ DELS PROCEDIMENTS DE RECOLLIDES DE DADES PER CADA UN DELS ORGANISMES

Procediments de recollida i anàlisi de dades

Fiscalia de Delictes d'Odi i Discriminació	<ul style="list-style-type: none">• Treball conjunt amb el cos de Mossos d'Esquadra.• Memòries anuals de la Fiscalia: 2008 (memòria parcial, ja que l'aprovació del protocol del cos de Mossos d'Esquadra que preveu classificar i quantificar aquestes dades va entrar en vigor el juliol de 2008); 2009 (memòria pendent d'aprovació per la Fiscalia General).
Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació/Mossos d'Esquadra	<ul style="list-style-type: none">• Seguiment del Protocol del 28/06/2008.• Memòria d'activitat relacionada amb fets delictius motivats per l'orientació afectivo sexual i per identitat de gènere de la víctima: denúncies amb marca a l'atestat per homofòbia o transfòbia, relacions amb associacions, contactes, victimització, xerrades a les escoles, etc.
Presidència del Fòrum de Síndics i Defensors/ores Locals de Catalunya	No es fa una recollida específica de dades.
Oficina per a la No-Discriminació	<ul style="list-style-type: none">• Únic protocol per a totes les denúncies per discriminació, per tots els motius previstos per la llei.• Memòries anuals amb dades segregades per edat, gènere, lloc de residència, motius de la discriminació, dret vulnerat i drets vulnerats pel col·lectiu.• Entre 300 i 350 expedients oberts per any.• Atenció de 700-800 consultes l'any.
Observatori contra l'Homofòbia	Memòries anuals amb totes les queixes tramitades i especificació de casos destacats. <ul style="list-style-type: none">• Segregació de la informació segons el lloc de l'agressió i l'orientació sexual de la víctima.

A partir d'aquestes definicions, poden establir-se dues tipologies de recollida d'informació: d'una banda, el treball conjunt entre Fiscalia i el Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació i, d'una altra, les queixes i denúncies recollides pels organismes més centrats en el respecte dels drets humans (l'OND i l'Observatori).

Pel que fa al procediment de la Fiscalia de delictes d'odi i discriminació i el Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació, se segueix el Protocol dels cossos de seguretat que permet fer un seguiment de la situació de les agressions per homofòbia i transfòbia mitjançant la recollida de dades:

“Un altre aspecte que es recull al Protocol és fer una marca a l'atestat. Això permet que es pugui fer un seguiment dels casos de delictes per homofòbia que existeixen i si augmenten, si disminueixen, si estan concentrats en algun espai i s'ha de treballar en la prevenció.” (DIRIP)

D'altra banda, tant l'Oficina per la No-Discriminació com l'Observatori contra l'Homofòbia segueixen un procediment de diagnòstic diferencial similar que consisteix a considerar que hi ha hagut discriminació per raó d'orientació sexual i identitat de gènere quan la persona que denuncia ho ha viscut d'aquesta manera.

Elements previs a l'anàlisi de les dades: l'estimació de la *xifra negra*

Ens sembla important parlar d'un element comú a totes les narratives realitzades que permetrà contextualitzar l'anàlisi que s'ofereix de les dades. Es tracta de la *xifra negra* és a dir, totes aquelles agressions que no es denuncien per diferents raons:

“(…) el que ens trobem és que fer una denúncia és *sortir de l'armari* i hi ha moltes persones que no fan el pas de denunciar per la visibilitat que això comportarà, pel que significarà anar al jutjat, rebre una citació, etc. Aleshores, no fan la denúncia perquè el seu entorn no sàpiga que és homosexual. A més, hi ha molts altres motius per no posar la denúncia, com ara persones que ni tan sols saben que es pot posar una denúncia per homofòbia ni com fer-ho.” (DIRIP)

“La majoria de les vegades les persones no volen denunciar, sobretot en el *cruising*. Principalment, perquè aquestes persones no han fet públic al seu entorn les seves preferències sexuals, per tant, no poden fer una denúncia en la qual han d'explicar que estaven exercint l'homosexualitat. Per aquest motiu, hi ha moltes denúncies que no arriben fins al final.” (Observatori)

Tal com hem apuntat a l'inici d'aquest treball, la vergonya acostuma a constituir el primer tret estructural d'una orientació sexual o d'una identitat de gènere no normatives (Sedgwick, 1990). Aquesta vergonya està estretament lligada al grau de rebuig social de l'homosexualitat o la transsexualitat i és, precisament, el que diferencia l'homofòbia i la transfòbia d'altres tipus de violència (com, per exemple, la violència racista). Com assenyala Didier Eribon, “és prou usual que la majoria de persones homosexuals [i transsexuals] hagin hagut

d'escollar insults homòfobs abans de conèixer la seva sexualitat, abans que poguessin ser l'objectiu d'aquests insults” (Eribon, 2004, pàg. 61).

A més de la vergonya que pot implicar haver de reconèixer la pròpia homosexualitat, un altre motiu per no presentar denúncies és el desconeixement dels drets per part de les persones:

“Una de les qüestions que pot estar incidint de manera més punyent és el desconeixement dels propis drets. La persona pot saber que s’ha trobat amb una ofensa, amb quelcom que no està bé, que ha sentit discriminació, però es pensa que això no es pot denunciar, és a dir, que no està reflectit enlloc a la normativa. I, precisament, la sorpresa és que sí, que la majoria d’actituds o ofenses homòfobes poden encabir-se dins de l’actual Codi penal.” (DIRIP)

“El que veiem és que moltes vegades les persones desconeixen la llei, i per això es vulnera.” (OND)

Com a exemple, segons la Fiscalia i l’OND, a vegades es confon la discriminació amb el dret d’admissió:

“[segons un estudi de la Unió Europea] el 46% de les persones enquestades [sobre drets humans] desconeixien els seus drets. Pensaven que si no els deixaven entrar en un establiment era per la normativa del dret d’admissió. Això també passa entre professionals de la justícia.” (Fiscalia)

Aquest desconeixement es fa palès no sols en les persones que haurien de denunciar l’agressió, sinó també en organismes als quals els pot arribar una denúncia i no saben on han de derivar la víctima. Tal com s’observa al fragment següent, el fet que cada organisme tingui el seu propi protocol de denúncia pot constituir un motiu pel qual aquest desconeixement sigui major:

“Les altres sindicatures de Catalunya també estan obertes al tema de l’homofòbia, però el que detectem, després de parlar amb les víctimes, és que aquestes no saben on han d’anar. La mateixa policia municipal no sempre sap quin és el procediment que cal seguir en cas d’homofòbia o transfòbia. (...) El fet que no hi hagi un protocol específic per a totes les administracions també dificulta les coses. Però per més que hi hagués un protocol, el que hi hauria d’haver és una oficina específica on anar a presentar denúncies, atesa per professionals que tinguessin una sensibilitat específica. Moltes vegades, si les persones no poden disfressar la denúncia com a robatori, no la fan.” (Sindicatura)

Des del Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació s'ha apuntat també la desconfiança del col·lectiu LGTB en els cossos policials com una de les raons per no presentar una denúncia per homofòbia i/o transfòbia:

“Una altra raó per no arribar a posar la denúncia pot ser la manca de confiança en les institucions. En el cas de la comunitat LGTB, i per la història propera de la policia com a repressora contra l'homosexualitat i la transsexualitat, encara queda el referent o prejudici dels cossos de seguretat com a homòfobs. Tot i així, les persones, quan comencen a tenir contacte amb la policia, van trencant aquest prejudici.” (DIRIP)

Des d'alguns organismes, es planteja la necessitat de fer estudis sociològics que recullin l'homofòbia i la transfòbia encobertes:

“Hauríem de seguir l'exemple de l'Agència Fonamental de Drets de la Unió Europea, que es l'observatori oficial de la Unió Europea en vulneració de drets humans. Darre-rament ha fet un estudi sociològic on s'entrevisten 23.500 persones sobre delictes d'odi racial i ètnic. Les conclusions diuen que: 1) el 12% de les persones enquestades han estat víctimes de fets constitutius de delicte, sense tenir en compte altres situacions de discriminació que no arriben a ser delicte; 2) d'aquest 12%, el 82% no havia presentat denúncia. La raó fonamental per al 64% de les persones enquestades és que no confia-ven en el sistema. El 46% desconeixia els seus drets.” (Fiscalia)

En aquest sentit, des de la sindicatura de greuges municipal de Sabadell s'han fet diversos estudis per saber el grau de coneixement dels drets entre els col·lectius més vulnerables a la ciutat, com ara el jovent i la gent gran:

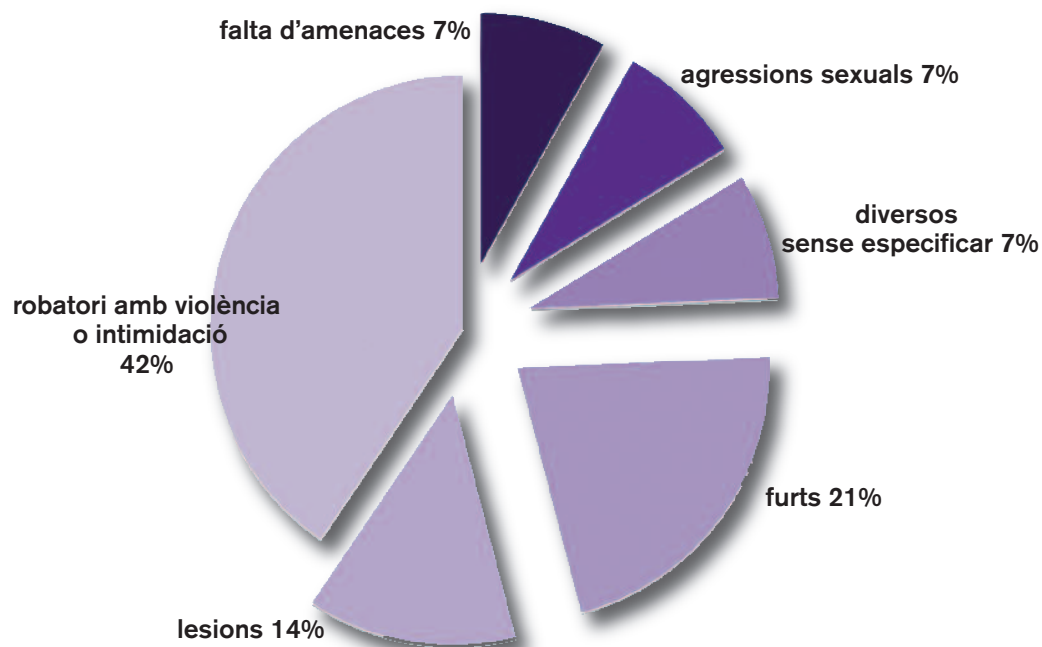
“No tenim dades estadístiques perquè això no és competència de les sindicatures locals. El que fem és, més aviat, un treball sobre els col·lectius en risc, joves i gent gran, amb enquestes anònimes i, depèn dels resultats, actuem sobre aquests col·lectius. (...) Recentment hem iniciat un estudi sobre els valors amb 1.000 alumnes de tercer curs de l'ESO per conèixer la situació de l'homofòbia entre el jovent. Les dades que intentem aconseguir són, entre d'altres, el grau de discriminació pel fet LGTB als instituts.” (Sindicatura)

A més del fenomen de la *xifra negra*, també cal tenir en compte el procediment que se segueix a l'hora de transformar la situació social en xifra numèrica.

Dades de la Fiscalia de Delictes d'Odi i Discriminació i del Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació

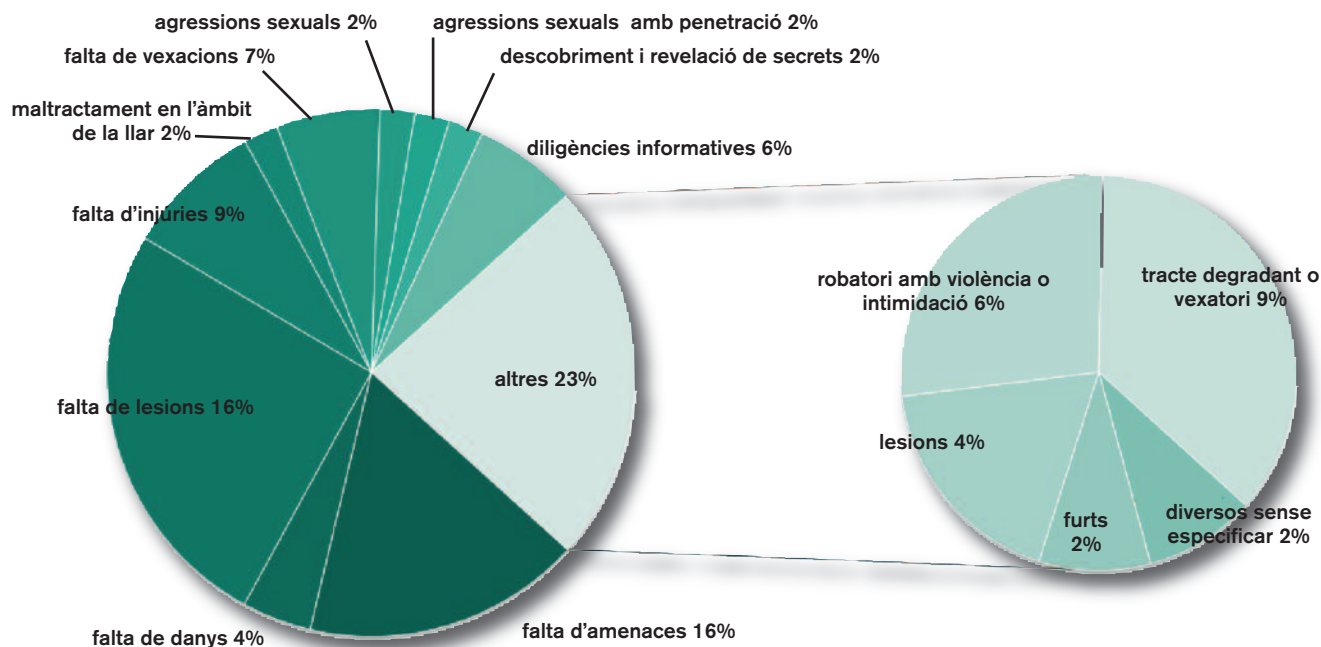
A continuació es presenten dos gràfics (gràfic 1 i gràfic 2) corresponents a les dades policials sobre els fets delictius recollits a les memòries de la Fiscalia dels anys 2008 i 2009. En aquests gràfics es mostren els fets segons la tipologia següent: robatori amb violència o intimidació, lesions, furts, falta d'amenaques, agressions sexuals i d'altres sense especificar. Les dades corresponents a l'any 2008 només prenen en consideració els mesos de juliol a desembre, ja que, com ja s'ha apuntat anteriorment, el Protocol del cos de Mossos d'Esquadra que preveu classificar i quantificar aquest tipus de delictes va entrar en vigor el juliol de 2008.

Gràfic 1. TIPOLOGIA DELS FETS DELICTIUS RECOLLITS A LA MEMÒRIA DEL 2008 (JULIOL-DESEMBRE)

En aquest primer gràfic, elaborat a partir de la memòria del 2008, s'observa que més del 40% dels fets delictius són robatoris; en segon lloc, amb un 20%, hi ha els furts; en tercer lloc les lesions, amb gairebé un 15% de casos; seguit dels casos d'agressions sexuals i d'amenaques, ambdós amb una xifra del 7%. A la memòria del 2008 encara no hi consta la tipologia d'amenaques.

Gràfic 2. TIPOLOGIA DELS FETS DELICTIUS RECOLLITS A LA MEMÒRIA DEL 2009

A la memòria de 2009, les xifres i les tipologies són marcadament diferents. Els fets delictius estan categoritzats en tipologies més específiques que inclouen diversos tipus de violències, com ara el tractament degradant, diversos tipus d'agressions sexuals, vexacions, maltractaments, danys, amenaces i lesions. Aquesta diversificació permet veure amb més especificitat els delictes i agressions per homofòbia i transfòbia.

Els dos gràfics mostren dades qualitativament diferents entre la memòria de l'any 2008 i la del 2009: mentre que l'any 2008 els fets més denunciats van ser els robatoris amb violència o intimidació, el 2009 augmenten significativament les faltes d'amenaces. Aquest canvi en les dades pot estar relacionat amb dos aspectes:

A. En primer lloc, els fets estipulats en un primer moment per uns agents dels cossos de seguretat com a “robatoris amb intimidació amb agreujant d'homofòbia o transfò-

bia”, poden ser considerats per uns altres com un robatori i prou, tal com s’apunta a la narració del Departament d’Interior i Relacions Institucionals i els Mossos:

“Els cossos policials tenen la dificultat de dilucidar si la motivació d’una certa agressió ha estat homofòbia/transfòbia o una altra. Per exemple, és difícil discernir si la motivació ha estat homòfoba o no en el cas d’un robatori de cartera en una zona de *cruising*.” (DIRIP)

B. En segon lloc, la campanya de sensibilització que ha realitzat el Departament d’Interior, Relacions Institucionals i Participació titulada *Defensa els teus drets, denuncia l’homofòbia* pot haver afectat en l’augment de faltes d’amenaques, com s’assenyala en aquesta mateixa narració:

“De vegades, el fet que hi hagi més denúncies és vist com una falla del sistema però, en la situació actual, en la qual hi ha la discriminació per homofòbia i transfòbia, el fet que es posin més denúncies no ha d’indicar necessàriament que hi hagi més homofòbia, sinó que és més fàcil posar la demanda, que les persones poden confiar més en els cossos policials, que la tasca sensibilitzadora referent als drets de les persones està donant el seu fruit. De fet, una de les qüestions en la qual s’està fent més èmfasi és en la sensibilització: donar a conèixer a la ciutadania els drets que tenen com a ciutadans i ciutadanes. Per exemple, que et deneguin un servei o que no et deixin entrar en una discoteca –encara que tinguin reservat el dret d’admissió. Aquesta feina de sensibilització s’està fent mitjançant la difusió d’uns tríptics i a partir del correu electrònic, difusió mediàtica o també a partir del mateix col·lectiu, i també amb la col·laboració del Programa per al col·lectiu gai, lesbiana i transsexual.” (DIRIP)

Aquest últim punt, alhora, pot servir com a guia de lectura per al gràfic següent, en el qual també s’observa una tendència a l’augment de denúncies.

Gràfic 3. TIPOLOGIA DELS FETS DELICTIUS RECOLLITS A LA MEMÒRIA DEL 2009

	Barcelona	Catalunya
Memòria 2008	15	26
Memòria 2009	37	47

Dades de l'Oficina per a la No-Discriminació de l'Ajuntament de Barcelona

A continuació es recullen les dades de l'Oficina per a la No Discriminació sobre les denúncies rebudes durant els últims quatre anys. Aquest organisme classifica els casos segons el dret vulnerat. En els casos d'homofòbia i transfòbia –així com en les discriminacions per raó d'origen, de sexe i per discapacitat– el dret a la dignitat és el que es vulnera de manera més freqüent en el període especificat.

“El protocol és el mateix per a totes les denúncies per discriminació. En els casos de denúncia per homofòbia, analitzem quin és el dret que s'ha vulnerat. En aquest col·lectiu, el dret més vulnerat al llarg d'aquest anys és la dignitat. Si es tracta de persones immigrades, es vulneren molt els drets laborals. Aquests drets no són excloents, i es important conèixer el punt de vista de les persones afectades.” (OND)

“ Tots els éssers humans i totes les comunitats tenen dret a viure en condicions de dignitat”³

Aquest dret humà fonamental comprèn els drets següents:

1. **El dret a la seguretat vital**, que suposa el dret de tot ésser humà i tota comunitat, per a la seva supervivència, a disposar d'aigua potable i sanejament, d'energia i d'una alimentació bàsica adequada, i a no patir situacions de fam. Tota persona té dret a un subministrament elèctric continu i suficient i a l'accés gratuït a aigua potable per satisfer les seves necessitats vitals bàsiques.
2. **El dret a la integritat personal**, que es fonamenta en el fet que tota persona és inviolable i té dret a la seva integritat física i psíquica. Es prohibeix la pena de mort i les execucions sumàries en tota circumstància i lloc.
3. **El dret a la renda bàsica o ingrés ciutadà universal**, que assegura a tota persona, amb independència de la seva edat, sexe, orientació sexual, estat civil o condició laboral, el dret a viure en condicions materials de dignitat. Amb aquesta finalitat, es reconeix el dret a un ingrés monetari periòdic incondicional sufragat amb reformes fiscals i amb càrrec als pressupostos de l'Estat, com a dret de ciutadania, a cada membre resident de la societat, independentment de les seves altres fonts de renda, i que sigui adequat per permetre-li cobrir les seves necessitats bàsiques.
4. **El dret al treball**, en qualsevol de les seves formes, remunerades o no, que empara el dret a exercir una activitat digna i garant de la qualitat de vida. Tota persona té dret als fruits de la seva activitat i a la propietat intel·lectual, dins del respecte als interessos generals de la comunitat.

3) Informació extreta de l'Institut de Drets Humans de Catalunya:
<http://www.idhc.org/>

5. **El dret a la salut, a l'assistència sanitària i als fàrmacs**, que assegura l'accés a les millors tecnologies de salut, així com a gaudir d'un sistema sanitari de prevenció, vigilància i assistència personalitzada i a disposar dels medicaments essencials. Totes les persones i tota comunitat tenen dret que els avenços científics i tecnològics en l'àmbit de la salut, i en particular pel que fa a l'enginyeria genètica, respectin els principis fonamentals de la dignitat de la persona i dels drets humans.

6. **El dret a l'educació, al saber i al coneixement, a la formació continuada i inclusiva i a l'eradicació de l'analfabetisme**, que aspira que tot ésser humà tingui accés a una educació i una formació professional continuades i de qualitat, que s'adaptin a les seves necessitats personals i a les demandes de la societat, i que garanteixin la inclusió de tots els membres de la societat, sense cap discriminació. Tots els éssers humans tenen dret a l'eradicació de l'analfabetisme.

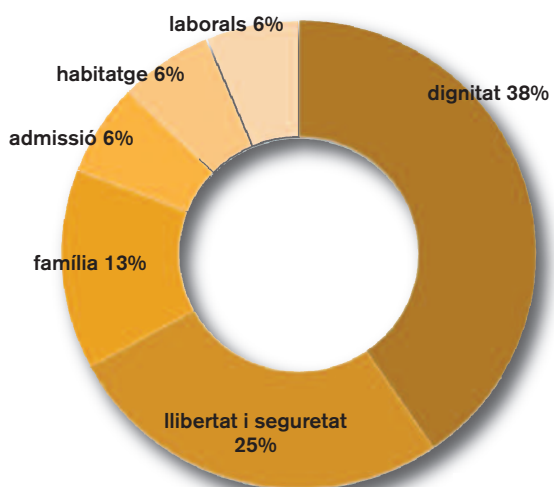
7. **El dret a una mort digna**, que assegura a tota persona el dret que es respecti la seva voluntat de no prolongar artificialment la seva vida, expressada en un testament vital o un document semblant formalitzat amb les garanties adequades.

Els gràfics següents mostren els tipus de drets vulnerats per raons d'orientació sexual i identitat de gènere:

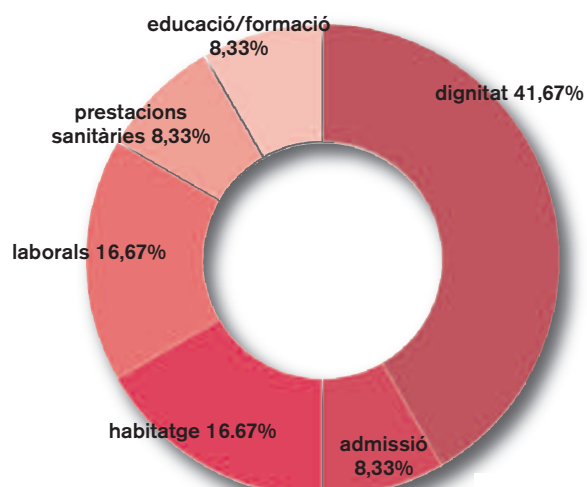
- A la memòria del 2006 (*gràfic 4*) pot comprovar-se com gairebé la majoria de drets vulnerats són el dret a la dignitat de les persones (un 48%), seguit, en segon lloc, pel dret a la llibertat i a la seguretat.
- A la memòria del 2007 (*gràfic 5*) hi ha diverses variacions. D'una banda, hi ha un increment percentual de gairebé el 4% en la vulneració al dret de la dignitat; d'un 2,33% en el dret d'admissió i un augment de més del 10% dels drets laborals i el dret a l'habitatge. D'una altra banda, hi ha variacions en la tipologia dels drets vulnerats: s'hi inclouen les prestacions sanitàries i l'educació/formació, mentre que se n'exclouen els drets de família, llibertat i seguretat.
- A la memòria del 2008 (*gràfic 6*) també hi ha variacions en la tipologia de drets vulnerats. Desapareixen els referents al dret a l'habitatge, laborals i de prestacions sanitàries, resorgeix el dret a la família i apareix el dret d'informació.
- A la memòria del 2009 (*gràfic 7*) també hi ha variacions respecte de l'any anterior: baixa significativament el dret a la dignitat i puja el dret a la família i els drets laborals.

Malgrat aquestes variacions, podem afirmar que el principal dret vulnerat en els casos d'homofòbia i transfòbia és el dret a la dignitat, amb una marcada tendència a incrementar-se (el 2008 puja un 16% amb relació a l'any anterior).

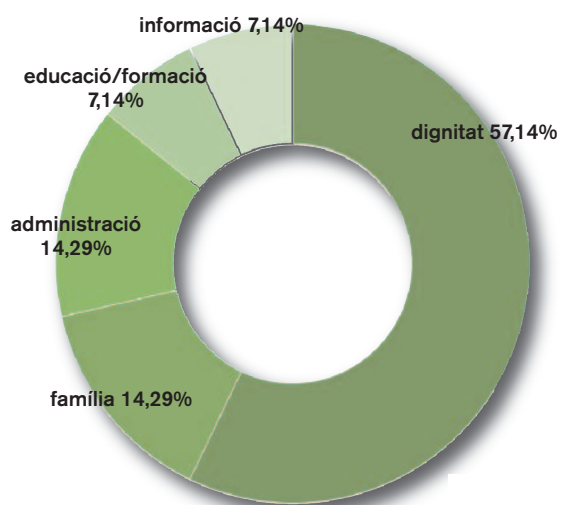
Gràfic 4. TIPOLOGIA DE DRET VULNERAT PER ORIENTACIÓ SEXUAL A LA MEMÒRIA DE L'ANY 2006 A L'OND

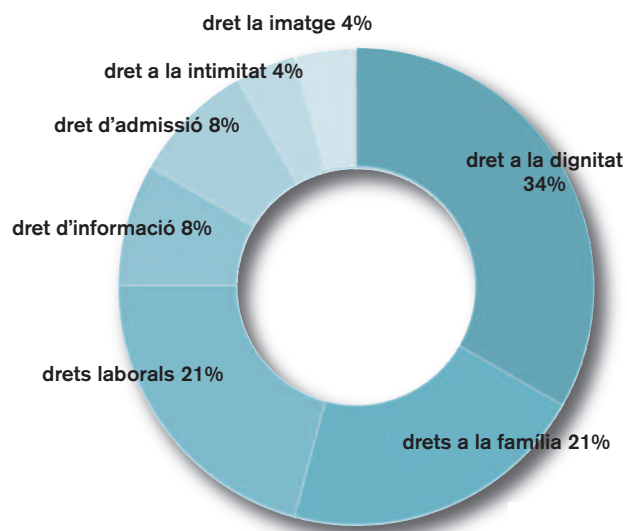
Gràfic 5. TIPOLOGIA DE DRET VULNERAT PER ORIENTACIÓ SEXUAL A LA MEMÒRIA DE L'ANY 2007 A L'OND

Gràfic 6. TIPOLOGIA DE DRET VULNERAT PER ORIENTACIÓ SEXUAL A LA MEMÒRIA DE L'ANY 2008 A L'OND

Gràfic 7. TIPOLOGIA DE DRET VULNERAT PER ORIENTACIÓ SEXUAL A LA MEMÒRIA DE L'ANY 2009 A L'OND

Al gràfic següent (*gràfic 8*) s'observa com l'evolució del percentatge de casos denunciats a l'Oficina per a la No Discriminació sobre homofòbia o transfòbia als anys 2006, 2007, 2008 i 2009 ha estat decreixent els tres primers anys, amb un descens del 4% i ha augmentat de manera significativa l'any 2009. Cal tenir en compte, però, que aquestes dades no són equiparables a les recollides a l'informe dels Mossos d'Esquadra (*gràfic 3*) o a les recollides per l'Observatori contra l'Homofòbia (*gràfic 10*), ja que no aporten el nombre de casos reals de denúncies rebudes, sinó el percentatge de les denúncies rebudes per homofòbia o transfòbia del total de denúncies sistematitzades per l'OND.

Gràfic 8. EVOLUCIÓ DELS CASOS DENUNCIATS A L'OFICINA PER A LA NO-DISCRIMINACIÓ

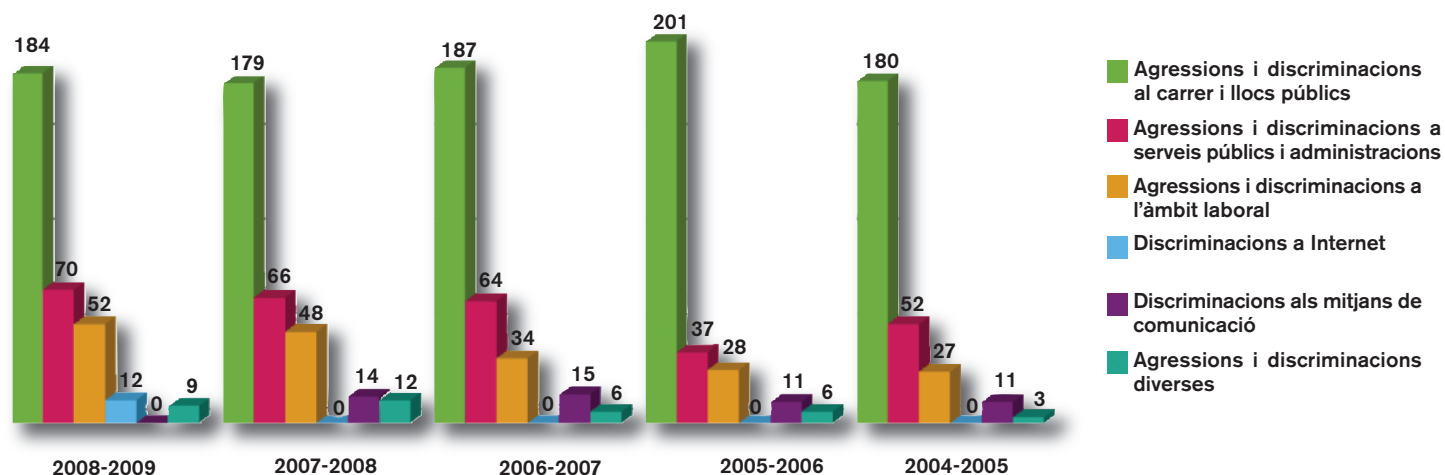
2006	8%
2007	5,77%
2008	4,61%
2009	8,25%

Observatori contra l'Homofòbia del Front d'Alliberament Gai de Catalunya (FAGC)

Pel que fa a les memòries de l'Observatori contra l'Homofòbia publicades anualment des del 2004 a la seva pàgina web, les variables que es sistematitzen no coincideixen amb les dels organismes anteriors. L'Observatori classifica les dades segons el lloc on es produeix l'agressió i/o discriminació, diferenciant entre: (i) llocs públics; (ii) serveis públics i administracions; (iii) l'àmbit laboral; (iv) Internet –recollit només a la darrera memòria; (v) mitjans de comunicació; i (vi) altres. A més, les memòries inclouen una breu narrativa dels casos més destacats.

Al *gràfic 9* s'observa com el tipus d'agressions i discriminacions al carrer i a d'altres llocs públics representen el percentatge més alt amb diferència en tots els anys, seguides per les agressions a serveis públics i administracions, amb una diferència entre les dues variables d'un 40% durant el període 2008-2009. El tercer lloc l'ocupen les agressions i discriminacions a l'àmbit laboral, amb una diferència amb les agressions i discriminacions a serveis públics i administracions de gairebé el 20%. Les agressions als mitjans de comunicació han estat reemplaçades a l'últim període per les agressions a Internet, amb una xifra semblant entre ambdues –entre l'11 i el 15% en el primer cas, i un 12% en el segon.

Gràfic 9. RESUM DE LA TIPOLOGIA DE CASOS RECOLLITS A LES MEMÒRIES ANUALS DE L'OBSERVATORI CONTRA L'HOMOFÒBIA DEL FAGC

Com a exemple, s'inclouen les narratives dels casos més destacats publicades a la memòria del 2009 per cadascun dels tipus de discriminacions:

A. Agressions i discriminacions al carrer i als llocs públics

“[*Cruising*] Les denúncies de gais exercint el seu dret a lligar fora de l'espai comercial ha sofert un increment molt alt, concentrat especialment en els mesos d'estiu. Les agressions solen tenir un patró comú: homes que es fan passar per possibles *flirts* s'apropen a la víctima fent veure que volen lligar amb ell, i un cop fet el contacte, el roben i l'extorsionen. Fins i tot arriba a donar-se el cas d'agressió sexual.

Volem destacar el cas d'un gai que va ser agredit el passat mes de juliol al parc de les Glòries de Barcelona, on va ser objecte d'un robatori i violació per part de dos homes. Aquest cas va ser denunciat a l'Observatori contra l'Homofòbia, que, conjuntament amb els Mossos i la Fiscalia, va impulsar el Protocol dels Mossos pels casos d'homofòbia. La denúncia presentada a la comissaria va tenir un seguiment exemplar i, tot i que no es van poder identificar els agressors, es va impulsar una nova política de seguiment a les zones *cruising*.”

B. Agressions i discriminacions a serveis públics i administracions

“El passat 23 de maig, el senyor X, va ser ingressat d’urgències a l’Hospital de Vic per una intoxicació. El seu marit va parlar amb la psiquiatra de l’hospital que estava de torn, que li va comunicar que el senyor X estaria ingressat 2 dies per garantir la seva perfecta recuperació. La sorpresa va venir quan un altre facultatiu va demanar al marit qui era quan es dirigia a veure el senyor X, i quan el seu company li va dir que era el seu marit, li va dir “Ah! Va a ver a su maridito. Pues que sepa que le daré el alta voluntaria hoy mismo.” Tot i la seva protesta, aclarint-li que la psiquiatra havia diagnosticat un temps de recuperació, a les dues hores d’arribar a casa seva, el senyor X va trucar al seu marit dient-li que es trobava descalç a la porta de l’hospital, ja que havia estat donat d’alta. Aquest cas és un clar reflex de l’homofòbia que moltes vegades hem de viure per part de professionals que no volen acceptar el nous models familiars. Aquest greu atemptat ha estat denunciat a la Fiscalia, a l’Hospital General de Vic i al Col·legi de Metges. ”

C. Agressions i discriminacions a l'àmbit laboral

“El passat mes de novembre, dos infermers gais eren acomiadats de l’empresa Y per donar positiu en les proves sobre el seu estat serològic. La mútua encarregada d’efectuar les proves els va comunicar per telèfon que pel fet de ser seropositius no eren aptes per treballar. Aquest procediment, del tot atemptatori contra els més elementals drets a la intimitat i la dignitat humana, ha estat denunciat al jutjat social. Si bé en primera instància el jutjat considera que l’acomiadament és procedent, agafant-se a al fet que es trobaven en període de proves (i no volent entrar en el rerefons de la qüestió), l’Observatori contra l’Homofòbia ha presentat recurs davant l’Audiència Provincial de Barcelona. És summament important arribar fins al final per la via judicial, ja que ens trobem davant del primer cas d’aquesta naturalesa i ens juguem la dignitat i el dret al treball de les persones seropositives. ”

Al gràfic que es mostra a continuació (gràfic 10) pot observar-se una tendència a l’evolució a l’alça del total de casos denunciats a l’Observatori en aquests darrers cinc anys. Si bé aquest increment podria interpretar-se com un augment en les agressions i discriminacions per homofòbia i transfòbia, també pot donar compte d’una millora respecte de la informació i la predisposició per denunciar aquests tipus d’agressions, tal com s’ha constatat en les denúncies per violència masclista, on les campanyes de sensibilització i una millora en els recursos per fer denúncies n’ha augmentat el nombre, un increment que no s’interpreta com un augment dels casos de violència.

Gràfic 10. EVOLUCIÓ TOTAL DELS CASOS DE LES MEMÒRIES ANUALS DE L'OBSERVATORI CONTRA L'HOMOFÒBIA

2004-2005	273
2005-2006	283
2006-2007	306
2007-2008	319
2008-2009	327

En general es pot dir, com a hipòtesi, que la millora en el sistema de denúncies, la formació, la disposició de personal especialitzat i una major informació de la ciutadania contribueixen a un increment en el nombre de casos, encara que això no impliqui necessàriament una aproximació més fiable a la situació de l'homofòbia i la transfòbia a Catalunya. Sí que podem dir que els esforços per eradicar aquest tipus de vulneració al dret de la dignitat de les persones, tant per part de l'Administració com d'organitzacions de la societat civil, tenen com a conseqüència una marcada tendència a l'alça en el nombre de casos d'homofòbia i transfòbia registrats pels organismes competents.

40

Seguiment dels casos

A continuació s'exposen els diferents mecanismes de seguiment dels casos de cadascun dels organismes. Aquests varien segons s'adopti la via penal o l'administrativa, segons els recursos i els objectius de cadascun. A la taula següent (taula 5) es recullen els diversos mecanismes de seguiment:

Taula 5

ACCIONS CONCRETES CONTRA L'HOMOFÒBIA I LA TRANSFÒBIA ACTUALMENT: SEGUIMENT DE CASOS

Seguiment de casos

Fiscalia de Delictes d'Odi i Discriminació

- No totes les denúncies són considerades delicte.
- Moltes agressions que són delicte no es poden demostrar.

Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació/Mossos d'Esquadra

- Informació, assessorament i acompanyament a la persona que fa la denúncia.
- Procés de victimització: trucades de seguiment, en el cas que la víctima hi estigui disposada.
- No totes les denúncies són considerades delicte.

Presidència del Fòrum de Síndics i Defensors/ores Locals de Catalunya	<ul style="list-style-type: none"> • Quan es comprova la veracitat de la denúncia s'ofereix a la víctima un suport policial, judicial i psicològic.
Oficina per a la No-Discriminació	<ul style="list-style-type: none"> • Cartes formals als llocs on s'ha produït una agressió. • Gestió del conflicte mitjançant la mediació fins que es resol. • Acompanyament personalitzat de caire administratiu, jurídic i psicològic.
Observatori contra l'Homofòbia	<ul style="list-style-type: none"> • No totes les denúncies comporten un tràmit legal ni administratiu. • Denúncia pública de les agressions i discriminacions als mitjans de comunicació i a Internet. • Acompanyament individualitzat de caràcter administratiu, jurídic i psicològic cap a la resolució del conflicte.

Tots els organismes coincideixen a donar una resposta satisfactòria a les queixes i/o denúncies presentades per arribar a una resolució del conflicte, amb l'objectiu de reforçar la confiança de les persones en el sistema administratiu, judicial i policial, així com de fomentar la difusió dels drets fonamentals i el consens social:

“Sempre demanem permís a la persona denunciant per posar-nos en contacte amb l'altra part (la discoteca, l'empresa, l'Administració...) i poder conèixer l'altre punt de vista. D'aquesta manera intentem conèixer les diferents lectures d'un mateix conflicte i apropem posicions, sempre que no sigui un delictes. La nostra aposta és la gestió alternativa del conflicte, que no és només la mediació, sinó qualsevol solució que li vagi bé a la persona que ha vingut a posar la queixa.” (OND)

També hi ha coincidència entre els organismes consultats en fer un seguiment individualitzat de la víctima:

“S'informa la persona, se l'assessora, se l'acompanya i se li facilita el fet de posar la denúncia. Quan s'ha posat la denúncia, se la informa de quin serà el procés a partir d'aquell moment i es fan trucades de seguiment, en el cas que la persona hi estigui disposada, per comprovar si la víctima ha tingut algun problema o necessita l'atenció policial. Aquest procés és el que s'anomena victimització. És un procés que ja existia per a víctimes de violència masclista i en alguns altres tipus de víctimes que s'han volgut tractar especialment.” (DIRIP)

“Quan veiem que els fets són constitutius d'un possible delictes, orientem la persona que ha fet la queixa per iniciar la via judicial, assessorant-la a l'hora de fer la denúncia.

Si la persona ja ve amb la denúncia posada, l'acompanyem durant tot el procés que duri l'expedient.” (OND)

“Quan una persona va a fer una denúncia a qualsevol oficina municipal que reculli denúncies, es trasllada a la Comissió de Convivència. Aquesta Comissió fa un seguiment per part dels equips tècnics municipals que avaluen si és o no homofòbia/transfòbia. Aquest seguiment consisteix a contactar amb tot l'entorn on se situa el fet. Per exemple, en el cas d'una agressió a un alumne, es parla amb els seus companys i companyes, amb el professorat del centre, amb la seva família i amb les seves amistats. Es fa una recerca per esbrinar si l'agressió pot ser qualificada com a homòfoba/transfòbica. En el cas que ho sigui, la persona té tot el suport necessari: policial, escolar, judicial, psicològic, etc.” (Sindicatura)

El fet que el seguiment de casos sigui individualitzat fa que no hi hagi una única manera de resoldre'ls:

“No hi ha un protocol únic. Cada vegada que tenim un cas, fem una reunió per estudiar-lo. Els camins són diferents segons el cas, respectant sempre la confidencialitat que s'escaigui i comunicant, en tot moment, a totes les parts, el que s'està fent.” (Observatori)

De vegades, la resolució dels casos pot ser complicada. D'una banda, per la dificultat de comprovar la veracitat dels fets i, d'altra, per la impossibilitat d'identificar l'agressor:

“Hi ha casos que es prolonguen en el temps durant tres o quatre anys. També n'hi ha d'altres que és impossible identificar la persona agressora. El que fem, sempre que es pot identificar d'on surt l'agressió, és dirigir-nos a l'altra part i demanar-li la seva versió dels fets.” (Observatori)

El Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació segueix els procediments marcats pel Protocol del 28/6/2008:

“Un aspecte que recull el Protocol és fer una marca a l'atestat. Això permet fer un seguiment dels casos de delictes per homofòbia, saber si augmenten o disminueixen, i si estan concentrats en un espai. És important treballar des de la prevenció.” (DIRIP)

Per tant, el seguiment individualitzat de les queixes i denúncies per homofòbia i transfòbia tenen més d'una funció: la resolució satisfactòria del cas per a la víctima, la difusió dels drets humans fonamentals i dels seus mecanismes de protecció, el coneixement de les tendències de l'homofòbia i la transfòbia a la societat i la prevenció dels delictes d'odi i les discriminacions.

Difusió de la tasca

Un dels compromisos més fermes dels diferents organismes que han col·laborat amb aquest informe ha estat la difusió de la tasca que es fa contra l'homofòbia i la transfòbia per contribuir a un coneixement per la ciutadania dels seus drets i de com fer-los valer. Aquest aspecte és crucial perquè promou una major sensibilització del conjunt de la població en drets, sovint desconeguts, com ho és el dret a la dignitat, a més de donar indirectament un missatge a la societat sobre el caràcter delictiu i punible d'aquests tipus d'agressions:

“Creiem que són indispensables les campanyes públiques de sensibilització i incentiva-
ció a les víctimes, així com d'informació dels drets.” (Fiscalia)

“L'altra funció bàsica que tenim és la difusió dels drets. Quan trobem un problema en
un lloc, proposem accions formatives i de difusió en aquest lloc en concret.” (OND)

“És molt important fer públiques les denúncies perquè la societat tingui coneixement
del que està passant i què s'està fent. El nostre lema és que mai s'ha de deixar una agres-
sió homòfoba impune. La nostra meta és que les persones agressores tinguin algun tipus
de càstig, ja sigui un judici, una sanció administrativa o, com a mínim, el fet que l'a-
gressió sigui de coneixement públic.” (Observatori)

A la taula 6 es resumeixen les diferents maneres de fer difusió de cadascun dels orga-
nismes consultats.

Taula 6

DIFUSIÓ I CONEIXEMENT PER PART DE LA CIUTADANIA

Difusió d'ens antidiscriminatoris i coneixement per part de la ciutadania

Fiscalia de Delictes d'Odi i Discriminació	<ul style="list-style-type: none">• Publicitat de sindicats i del cos de Mossos d'Esquadra.• Es considera fonamental per fer arribar a la ciutadania els seus drets i la manera d'exigir el seu compliment.
Departament d'Interior, Relacions Institu- cionals i Participació/Mossos d'Esquadra	<ul style="list-style-type: none">• Campanyes de sensibilització: díptics a locals d'ambient, difusió per correu electrònic, difusió mediàtica i a través dels col·lectius, etc.• Xerrades a escoles i instituts sobre diversitat sexual i afectiva i iden- titat de gènere.• Agents presents a locals d'ambient per prevenció de delictes d'odi
Presidència del Fòrum de Síndics i Defensors/ores Locals de Catalunya	<ul style="list-style-type: none">• Programa d'educació en valors als IES.• Contacte amb col·lectius de risc (gent gran i jovent): difusió i en- questes anònimes.

Oficina per a la No-Discriminació

- Difusió de les directives europees antidiscriminatòries.
- Difusió dels drets fonamentals i de les lleis de protecció de drets entre la ciutadania mitjançant formació específica (tallers i xerrades) a joves i a l'àmbit laboral, intervenció en els llocs on hi ha hagut qualsevol tipus de discriminació i campanyes de sensibilització al conjunt de la ciutadania.
- Treball específic amb el jovent (assetjament i drets sexuals i reproductius).

Observatori contra l'Homofòbia

- Fer públiques les denúncies (comunicats de premsa i web).
 - Publicació d'una Guia Antidiscriminatòria per a tot Catalunya.
 - Webs de l'Observatori i del FAGC.
 - Manifestacions i intervencions a la via pública.
-

Tots els ens consultats compten amb diverses campanyes d'informació i sensibilització adreçades al conjunt de la ciutadania. Aquesta tasca es porta a terme mitjançant material imprès distribuït a espais estratègics, publicitat a Internet, difusió mediàtica i entre el col·lectiu LGTB.

“Tenim una guia on s'explica què fer en cas de patir una agressió, que va ser distribuïda pels locals d'ambient de tot Catalunya, i en fem difusió a la pàgina web de l'Observatori. D'altra banda, hi ha una oficina del FAGC a Girona que també fa difusió de la tasca de l'Observatori i tenim contactes amb l'entitat H2O de Reus i amb grups LGTB de Lleida i de Vic. A més, molts ajuntaments i sindicatures de greuges locals tenen coneixement de l'existència de l'Observatori. Cada vegada que hi ha un cas, el fet de fer-ho públic fa que la gent conegui el servei i sàpiga que l'homofòbia i la transfòbia es poden denunciar.” (Observatori)

També s'utilitzen diferents eines educatives, com ara tallers i xerrades:

“Una altra cosa que fem és formació en drets a joves a la mateixa oficina de l'OND. Els donem informació sobre els seus drets i els demanem que pensin situacions on sentin que s'han vulnerat els seus drets, que posin exemples d'ells mateixos. Després els donem el nostre punt de vista: què han fet en aquella situació, com han intentat resoldre el problema, etc. i discutim les diferents reaccions. El que ha de quedar clar és que s'han de resoldre les situacions de vulneració de drets que podem produir o patir tothom, i que no es poden vulnerar els drets de les altres persones sense conseqüències. Ens inte-

ressa molt treballar amb joves perquè és una població que, en general, no ve a posar queixes al servei. També treballem la prevenció de l'assetjament (...). Donem espais perquè es pugui treballar el tema, que sàpiguen on poden anar i que coneguin l'existència de diferents serveis i grups de suport. També fem formació per a professionals, per exemple, quan hi ha gent que ha patit una agressió a la seva feina. Treballem el cas fent formació dirigida al personal on s'ha produït el fet, com una contraprestació. Ho fem en grups petits, amb l'objectiu que les persones es posin en una situació en la qual qualsevol podria patir discriminació perquè, si no, no s'entén la discriminació que pot patir l'altre.” (OND)

“Estem aprofitant les xerrades que es fan a les escoles –per exemple, per temes de seguretat viària o consum de drogues– per incorporar temes de formació en igualtat de gènere i per a la no-discriminació, incloent-hi també la no-discriminació per la diversitat sexual-afectiva i d'identitat de gènere. S'està fent, doncs, una tasca didàctica per conscienciar l'alumnat que aquestes actituds –com les de l'assetjament homòfob– no són gracioses, sinó constitutives de delictes. Aquesta sensibilització, a més, no repercuteix únicament en el jovent, sinó també en el professorat.” (DIRIP)

Malgrat l'esforç dels diversos organismes, s'ha identificat la necessitat d'intensificar aquesta tasca de difusió:

“El que fóra bo és que l'Administració pública fes una inversió com ho va fer per als casos de violència masclista emetent, per exemple, un anunci per televisió que digués: “Si t'han agredit, denuncia-ho.” (Observatori)

“Al Regne Unit s'estan fent campanyes en relació amb la discriminació per motius racials i/o ètnics. Aquí hauríem de fer el mateix, ampliant-les a la discriminació per gènere i per orientació sexual.” (Fiscalia)

El fet que molts dels mecanismes presents avui a Catalunya per a la defensa dels drets humans siguin molt recents i que molta gent no conegui els seus drets dificulta la transformació d'una societat amb un fort component masclista que té com a pilars bàsics uns tipus de família i uns models de relacions on l'heterosexualitat és la norma que cal seguir, i tota la resta es consideren desviacions. També és important afegir que moltes lleis d'equiparació de drets entre persones homosexuals i heterosexuales són molt recents, com el matrimoni entre parelles homosexuals o el dret d'adopció per part d'aquestes parelles, i la societat està en discussió permanent sobre aspectes com la patologització de la transsexualitat.

Relacions entre els organismes consultats

Tots els organismes consultats recalquen la importància del treball conjunt. Tenint en compte que un dels principals motius pels quals no es fan denúncies per discriminació i/o agressions per motius d'orientació sexual i identitat de gènere és la desconfiança de la societat en els sistemes judicial i policial, la tasca conjunta entre ens públics i privats crea canals de comunicació i reforça la creença en els poders públics:

“Moltes de les denúncies que arriben actualment per casos d'homofòbia arriben dels mateixos col·lectius, per exemple de l'Observatori de l'Homofòbia. Des del nostre punt de vista, això pot facilitar, precisament, que la persona es plantegi anar a posar la denúncia als cossos policials. És a dir, aquesta proximitat amb les entitats facilita que es facin denúncies i, alhora, l'existència d'una sensibilitat mútua entre les associacions i el cos de Mossos d'Esquadra, que pensem que és força interessant, és positiva tant per la denúncia com per temes preventius. Aquesta relació establerta amb les associacions, de fet, ha estat bàsica per poder treballar de manera conjunta. D'una banda, tot i que la denúncia no acabi prosperant perquè els actes no es considerin delictes, aquesta relació permet un contacte entre la persona a qui s'han vulnerat els seus drets o s'ha sentit agredida i l'Administració. D'altra banda, aquest contacte amb les associacions serveix de termòmetre per saber com està la situació en el col·lectiu afectat, i ens ajuda a definir l'estat de la qüestió, les necessitats de seguretat, etc. Per exemple, l'especificitat amb què s'ha d'abordar el *cruising* ha vingut directament d'algunes entitats.” (DIRIP)

A la taula 7 s'especifiquen les diverses accions conjuntes entre els diversos organismes:

Taula 7

RESUM DE LA RELACIÓ ENTRE ELS DIFERENTS ACTORS

Relacions entre els diversos organismes

Fiscalia de Delictes d'Odi i Discriminació

- Comissió de consulta formada per col·lectius LGTB, l'Administració (Programa per al col·lectiu gai, lesbiana i transsexual de la Generalitat de Catalunya i l'Oficina per a la No-Discriminació de l'Ajuntament de Barcelona) i el cos de Mossos d'Esquadra.
-

Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació/Mossos d'Esquadra

- Relació de proximitat amb associacions de la societat civil, la qual cosa facilita l'interposició de denúncies.
- Sensibilitat mútua entre les associacions i el cos de Mossos d'Esquadra (p. ex. l'especificitat per abordar el *cruising*).
- Participació a la Comissió de Consulta de la Fiscalia.

Presidència del Fòrum de Síndics i Defensors/ores Locals de Catalunya	<ul style="list-style-type: none"> • Comissió de convivència de l'Ajuntament de Sabadell. • Tasca conjunta entre totes les sindicatures locals.
Oficina per a la No-Discriminació	<ul style="list-style-type: none"> • Derivació de casos d'altres serveis municipals i d'associacions de defensa dels drets humans. • Participació a la Comissió de Consulta de la Fiscalia.
Observatori contra l'Homofòbia	<ul style="list-style-type: none"> • Tasca conjunta amb sindicatures de greuges locals, amb el cos de Mossos d'Esquadra, l'OND i el Programa per al col·lectiu gai, lesbiana i transsexual. • Participació a la Comissió de consulta de la Fiscalia • Seguiment del Protocol del 28/06/2008 • Relació amb Amnistia Internacional, el Parlament Europeu, el Congrés dels Diputats i el Parlament de Catalunya • Relació estreta amb altres associacions LGTB de Barcelona, Girona, Lleida, Vic i Tarragona.

Cal destacar la ja esmentada Comissió de Consulta de la Fiscalia, integrada per organismes públics i privats. A més, les comissaries del cos de Mossos d'Esquadra de tot Catalunya fan arribar a la Fiscalia totes les denúncies d'homofòbia i transfòbia que els arriben. D'altra banda, la Fiscalia de delictes d'odi i discriminació dóna instruccions a la resta de fiscalies.

A Sabadell existeix una comissió de convivència –integrada per representants de tots els partits polítics, la sindicatura de greuges local, els col·lectius i juristes– on es tracten tots els casos de discriminació de la ciutat.

La derivació de casos als organismes pertinents requereix un esforç comú entre tots els organismes:

“Les queixes poden venir directament de la gent, d'un col·lectiu o d'una associació.” (OND)

“Rebem derivacions d'altres entitats, com el Casal Lambda o d'altres organitzacions de gais i lesbianes de Catalunya, de grups de persones transsexuals, i de l'OND, on nosaltres també hi derivem casos. Per exemple, sobre temes d'habitatge o queixes a la Guàrdia Urbana. Creiem que és important l'actuació d'un organisme de l'Ajuntament de Barcelona. És a dir, hi ha traspàs i col·laboració.” (Observatori)

L'Observatori contra l'Homofòbia manté també una relació fluida amb organismes europeus de drets humans:

“La relació que tenim amb organismes europeus és principalment amb Amnistia Internacional. Vam guanyar un cas d’un noi que va ser detingut per la Policia Nacional durant una manifestació i a la comissaria se li va donar un tractament vexatori pel fet de ser gai. Vam fer una denúncia per maltractaments al Síndic de Greuges, al Defensor del Pueblo, al Congrés dels Diputats i a Amnistia Internacional. Aquesta va ser la primera vegada que Amnistia Internacional va reconèixer un cas de tortures per homofòbia per part de la Policia Nacional a l’Estat espanyol. Aquest cas va sortir al seu informe. Arran d’aquest cas, l’Estat espanyol ha de comparèixer davant la Comissió de Drets Humans de l’ONU. De vegades, quan no hi ha més instàncies a les quals acudir, ens dirigim als organismes internacionals perquè hi donin resposta i documentin els casos d’homofòbia. D’altra banda, fa uns anys en Raül Romeva ens va convidar a la Comissió de Drets de Gais i Lesbianes del Parlament Europeu. Allà ens van posar en coneixement de les directrius europees en matèria de drets del col·lectiu GLT.” (Observatori)

Malgrat els esforços per fer una tasca conjunta, encara manca l’establiment de criteris comuns perquè aquesta tasca sigui més efectiva:

“Entre les diferents entitats i les administracions encara no hi ha criteris comuns unificats ni en l’abordatge dels casos ni en el registre de les dades.” (OND)

Així, la relació entre les administracions i els col·lectius és clau per al bon funcionament del sistema de denúncies i per un coneixement ple dels drets per la ciutadania.

Detecció de punts forts i febles de les polítiques actuals

Finalment, es fa una relació dels punts forts i febles detectats en les entrevistes per contribuir a una millora en les polítiques contra l’homofòbia i la transfòbia a Catalunya. A la taula següent (taula 8) es presenten els punts destacats de les polítiques actuals identificats a les diferents narratives.

Taula 8

DETECCIÓ DE PUNTS FORTS

Relacions entre els diversos organismes

Fiscalia de Delictes d’Odi i Discriminació

- Fiscalia pionera a l’Estat espanyol i a Europa.
- Feina conjunta entre l’Administració i la societat civil
- Protocol del 28/06/2008.

Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació/Mossos d'Esquadra	<ul style="list-style-type: none"> • Protocol del 28/06/2008: missatge contra la impunitat i eina de sensibilització. • Feina conjunta i relació de proximitat amb associacions de defensa dels drets de gais, lesbianes i transsexuals. • Existència d'un cos policial especialitzat compromès amb la lluita contra la discriminació per orientació sexual i identitat de gènere.
Presidència del Fòrum de Síndics i Defensors/ores Locals de Catalunya	<ul style="list-style-type: none"> • Existència del Protocol de la Sindicatura municipal de Sabadell.
Oficina per a la No-Discriminació	<ul style="list-style-type: none"> • Servei públic de caire independent per a la defensa dels drets humans de la ciutadania. • Donar suport a les persones discriminades, fins i tot davant de discriminacions patides a l'Administració. • Difusió dels drets humans entre el jovent, col·lectiu que no presenta denúncies.
Observatori contra l'Homofòbia	<ul style="list-style-type: none"> • Tasca conjunta amb l'Administració i altres actors. • Protocol del 28/06/2008. • Difusió de l'existència de l'Observatori.

El tractament dels delictes d'odi i discriminació per raó d'orientació sexual i identitat de gènere a Catalunya té, com un dels principals punts forts, el caràcter pioner tant de la Fiscalia com del Protocol del 28/6/2008, únic a tot l'Estat espanyol:

“A la resta de l'Estat espanyol, fora de Catalunya, no ni ha res. Som pioners. Vam començar per l'orientació sexual. Quan vaig començar no hi havia res.” (Fiscalia)

“Un altre cas que coneixem és el de la Policia canària, que és el primer lloc d'Espanya on fan formació obligatòria. No tenen protocol perquè no tenen competència en instrucció i investigació. Però, de la mateixa manera que passa amb la Guàrdia Urbana a Catalunya, la Policia canària té la formació per atendre les persones i ser inclusivament amb el tractament a la diversitat.” (DIRIP)

La formació específica dels cossos de seguretat especialitzats en la matèria també és pionera a tot l'Estat. Suposa un gran avenç que contribueix a augmentar la quantitat de denúncies i el seu tractament:

“La formació existent en el cos de Mossos d'Esquadra tracta de manera transversal els diferents tipus de delictes d'odi. Actualment, l'Institut de Seguretat Pública de Catalunya

ofereix, fins ara de caràcter voluntari, una sèrie de seminaris. El tema de l'homofòbia, però, no es tracta com quelcom aïllat de la realitat dels Mossos d'Esquadra, sinó com una feina transversal que va des de l'aplicació del Codi penal fins al coneixement del dret d'admissió a diferents locals.” (DIRIP)

Una altra de les qüestions importants és la feina conjunta entre tots els organismes implicats, tal com s'ha vist a l'apartat anterior.

Malgrat aquests avenços, encara es detecten punts febles, que inclouen des de la desconfiança en el sistema judicial i policial i el desconeixement dels drets fins a la manca de mesures i protocols idèntics per tots els organismes, així com la mancança de recursos jurídics, econòmics i humans en la lluita contra les diverses formes d'homofòbia i transfòbia. A continuació, s'hi inclou una taula (taula 9) amb els punts febles detectats en les narratives:

Taula 9

DETECCIÓ DE PUNTS FEBLES

Problemàtiques destacades

Fiscalia de Delictes d'Odi i Discriminació	<ul style="list-style-type: none">• Manca de més campanyes de sensibilització i difusió dels drets entre la ciutadania.• Necessitat d'una directiva sobre igualtat de tractament a les persones per sancionar conductes no delictives.• Manca d'un servei especialitzat en la lluita contra la discriminació judicial i policial a tot el territori de l'Estat.• Manca d'estudis sociològics per conèixer la <i>xifra negra</i> de vulneració dels drets humans.
Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació/Mossos d'Esquadra	<ul style="list-style-type: none">• Desconeixement dels drets i de la seva protecció jurídica per part de les persones.• Desconfiança en el sistema policial i judicial.• Por al coneixement públic de l'homosexualitat.• Mancances a l'hora de treballar les agressions transfòbiques.• Tasca de sensibilització civil.
Presidència del Fòrum de Síndics i Defensors/ores Locals de Catalunya	<ul style="list-style-type: none">• Por al coneixement públic de l'homosexualitat• Manca de models de referència de l'homosexualitat als mitjans de comunicació• Descoordinació entre ens públics i privats• Manca d'un protocol específic únic per a tots els organismes públics i privats• Manca d'un paraigua comú per definir l'homofòbia• Desconeixement, per part de la ciutadania, de la forma d'actuació davant d'una agressió

Oficina per a la No-Discriminació

- Manca de dades sobre discriminació.
- Manca de protocols comuns entre els diferents agents que treballen en la recollida de dades sobre la violència per homofòbia i transfòbia.
- Manca de campanyes de sensibilització.
- Desconeixement dels drets.
- Desconfiança en el sistema judicial.

Observatori contra l'Homofòbia

- Manca de recursos i de persones expertes que donin suport a la feina de l'Observatori.
 - Manca d'una llei d'igualtat i d'organismes administratius que tractin les agressions que no arriben a la via penal.
 - Necessitat de majors campanyes de sensibilització per l'Administració.
-

Tal com s'ha explicat a l'apartat “Recollida de dades estadístiques”, el desconeixement per part de la ciutadania dels seus drets fonamentals i del fet que l'homofòbia i la transfòbia són delictes de caràcter penal és una preocupació que apareix a totes les narratives com una de les problemàtiques principals. En aquest sentit, la tasca de difusió és clau per aconseguir una societat sense discriminacions.

“Moltes vegades la gent no denuncia perquè, entre d'altres causes, dóna la impressió que no servirà de res i que la justícia no existeix. Quan un ciutadà o una ciutadana es queixa, sempre cal donar resposta.” (OND)

També destaca la desconfiança per part de la ciutadania envers les institucions, especialment en els casos de transfòbia, tal com ja s'ha apuntat a l'apartat Recollida de dades estadístiques.

Un altre aspecte a tenir en compte és el fet que l'homosexualitat sigui un tabú a la nostra societat:

“En el cas de l'homofòbia és el mateix: el que es denuncia, molts cops, pertany a l'àmbit privat de la persona, i la persona pot considerar que no es veu amb cor d'explicar als cossos policials que es vesteix com una dona. De la mateixa manera, fa uns anys no es denunciava la violència masclista perquè era quelcom que passava dins de l'àmbit familiar, de portes endins, però no es veia com una vulneració de drets col·lectius.” (DIRIP)

Per últim, cal destacar que l'homofòbia i la transfòbia estan molt arrelades a la nostra cultura, i que cal fer, encara, una tasca de sensibilització molt profunda per intentar la seva eradicació.

“Davant de moltes agressions, la gent diu: “bé, era broma, no vol dir res, que li diguem maricón. És per passar l'estona”. O bé, “home, que sensibles! És lògic preguntar qui fa de dona, perquè entre les mariquites algú déu fer de dona...” Aquest tipus d'agressions no es denuncien. En una societat masclista com la nostra, qualsevol home que no respongui al model del *macho* és susceptible de rebre una agressió.” (Sindicatura)

Les necessitats més destacades identificades pels organismes consultats són: un increment de les campanyes de sensibilització i d'informació, una normativa que penalitzi les discriminacions o agressions no constitutives de delictes, una estandardització dels criteris sobre què és homofòbia i la transfòbia i l'actuació per combatre'ls de la societat i l'Administració i, finalment, estudis sociològics que permetin conèixer els fets discriminatoris no denunciats.

Conclusions

Al llarg d'aquest informe s'ha intentat oferir una visió de conjunt de la situació de l'homofòbia i la transfòbia a Catalunya actualment, a partir de les dades i reflexions d'organismes que recullen i sistematitzen informació sobre aquesta realitat. Una de les primeres conclusions que es pot extreure d'aquest treball és la constatació que Catalunya és pionera en l'establiment d'un protocol d'actuació als cossos de seguretat, promogut pel Pla interdepartamental per a la no discriminació de les persones homosexuals i transsexuals i pel Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació. També es pot concloure que és necessari fer un pas endavant en la definició d'un protocol unitari de recollida d'informació sobre la situació de l'homofòbia i la transfòbia. Ens trobem que (a) els organismes consultats segueixen un protocol propi de recollida de dades; i (b), malgrat que tots aquests organismes treballen en la prevenció dels delictes de discriminació que ens ocupen, cada un ho fa des d'àmbits i perspectives diferents: associatiu, administratiu, policial i penal. Els protocols existents dificulten una integració de les dades recollides per la falta d'homogeneïtat, tant en la definició d'homofòbia i transfòbia com en els diferents procediments de recollida de queixes i denúncies. Aquesta situació explica la diferència en la quantitat de denúncies entre els diferents actors amb els quals s'ha treballat.

Tot i aquesta falta d'homogeneïtat, cal destacar l'alt grau de consens en relació amb l'existència de la *xifra negra* de les agressions per raó d'orientació sexual i identitat de gènere, és a dir, les agressions no denunciades. Les pressions d'una societat on l'heterosexualitat és la norma dominant i la identitat de gènere segueix els paràmetres binaris heteronormatius dificulta la denúncia dels casos d'homofòbia i transfòbia. Primer, per la vergonya i la por que poden implicar reconèixer públicament la pròpia orientació sexual o identitat de gènere. En segon lloc, perquè el dret a la dignitat, malgrat ser un dels més vulnerats, és un dels menys coneguts per la ciutadania. I en darrer lloc, per la falta de confiança de la ciutadania en les institucions de defensa dels drets esmentada a les entrevistes.

De la mateixa manera, la negació de l'altre i els exercicis de discriminació –que, com assenyalàvem anteriorment, suposen l'*heterosexisme*– sovint són integrats per les persones que els pateixen, de manera que acaben per viure'ls com a formes de relació naturals. Aquest procés, anomenat violència simbòlica, s'explica en tant que “[e]ls dominats apliquen a les relacions de dominació unes categories construïdes des del punt de vista dels dominadors, fent-les aparèixer d'aquesta manera com a *naturals*” (Bourdieu, 1999, p. 50). El procés de violència simbòlica en relació amb l'orientació sexual i la identitat de gènere pot ser una explicació de les poques denúncies d'homofòbia i transfòbia en comparació amb les d'altres drets vulnerats. En molts casos, els processos de discriminació impregnen el teixit social de tal manera que no són percebuts com a discriminatoris i dificulten, si més no, el coneixement dels propis drets fonamentals. Com ja s'ha comentat a l'informe, en molts casos les persones no perceben que s'estiguin vulnerant els seus drets. A més, el fet que alguns tipus d'homofòbia i transfòbia (social o institucional, per exemple) no siguin constitutius de delictes dificulta, encara més, l'exercici de reconeixement de la discriminació.

Tanmateix, les dades existents mostren una lleugera tendència a l'evolució dels casos d'homofòbia i transfòbia a Catalunya: la quantitat de denúncies i queixes ha augmentat en la majoria dels casos en els últims anys. Aquesta dada, però, no és negativa per si mateixa: tot i que aquestes denúncies donen a conèixer els efectes de la discriminació per orientació sexual i identitat de gènere, l'augment de les denúncies pot ser conseqüència d'un major coneixement dels drets per la ciutadania i d'una millora en els mecanismes existents per defensar-los. Per exemple: la majoria de casos de denúncies als Mossos d'Esquadra es recullen a la ciutat de Barcelona. La concentració de denúncies a l'àrea metropolitana de Barcelona podria fer pensar que la ciutat de Barcelona té una incidència d'homofòbia i transfòbia més elevada que altres indrets de Catalunya. Tanmateix, si aquesta dada es contextualitza es pot considerar que la major quantitat de denúncies respon a un augment en la conscienciació dels drets en llibertats sexuals i dels mecanismes institucionals i associatius de defensa d'aquests drets, que són més coneguts a una gran ciutat com Barcelona.

D'altra banda, tant els avenços legislatius, jurídics, administratius i en la defensa de la ciutadania com els esforços d'entitats de la societat civil per eradicar l'homofòbia i la transfòbia, necessiten un seguit de mesures que millorin les polítiques actuals. En aquest sentit, s'han destacat les actuacions següents:

A. Consensuar, entre els agents implicats, uns criteris únics per determinar els fets que constitueixen homofòbia i transfòbia. El fet d'homogeneïtzar els instruments de recollida i anàlisi de dades facilitarà el coneixement de les tendències d'homofòbia i transfòbia.

B. Realitzar estudis que permetin identificar els processos de violència simbòlica i ocultació de l'homofòbia i la transfòbia. Els casos denunciats donen compte d'una petita part de les agressions i vulneracions de drets fonamentals per raó d'orientació sexual i identitat de gènere. Conèixer, doncs, els models de casos que no es denuncien i les raons per les quals no es fa, també permetria dirigir l'acció de les polítiques de no-discriminació.

C. En la mateixa línia, i a partir de la intuïció de tothom que ha col·laborat en aquest informe, es creu prioritària la tasca de difusió i sensibilització dels drets humans protegits per la legislació i els mecanismes per a la seva defensa. La tasca de difusió, ja iniciada per organismes com el mateix Programa per al col·lectiu gai, lesbià i transsexual de la Generalitat de Catalunya, o pel Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació, per l'Oficina per a la No-Discriminació o per l'Observatori contra l'Homofòbia amb campanyes de conscienciació, hauria de ser fomentada i treballada a un nivell més específic incidint en la sensibilització de la societat cap a les llibertats sexuals i les diferents identitats de gènere.

D. Per últim, és fonamental un apropament a la realitat que pateixen les persones com a conseqüència de la seva orientació sexual i identitat de gènere. Aquest apropament permetria conèixer la incidència dels diferents nivells de permeabilitat de la discriminació: el *nivell individual*, el *nivell institucional-social* i el *nivell estructural-cultural*. Tot i que actualment s'està incidint de manera clara al nivell individual –tal com es mostra a l'informe–, és necessari promoure accions que permetin la igualtat entre les persones a tots els nivells, garantint el que estableixen les legislacions vigents.

Referències citades

Amnistia Internacional. *Love, hate and the law*. Decriminalizing homosexuality. London: Amnesty International Publications, 2008.

BALASCH, M. i MONTENEGRO, M. “Una propuesta metodológica desde la epistemología de los conocimientos situados: Las producciones narrativas”. *Encuentros En Psicología Social*, 1(3), 44-48, 2003.

BORRILLO, D. *Homofobia*. Barcelona: Ediciones Bellaterra, 2001.

BOURDIEU, P. *La dominación masculina*. Barcelona: Anagrama, 2007.

BRYANT, KARL i VIDAL-ORTIZ, SALVADOR. “Introduction to Retheorizing Homophobias”. *Sexualities*, 11, pp. 387-396, 2008.

BUTLER, J. *El género en disputa: El feminismo y la subversión de la identidad*. Barcelona: Paidós, 2007.

BUTLER, J. *Cuerpos que importan: Sobre los límites materiales y discursivos del sexo*. Barcelona: Paidós, 2005.

BUTLER, J. *Deshacer el género*. Barcelona: Paidós, 2006.

COLL-PLANAS, G., BUSTAMANTE, S. i MISSÉ, M. *Transitant per les fronteres del gènere*. Col·lecció Estudis, 25. Barcelona: 2009.

Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat. *Perseguit per haver escollit la meua sexualitat. Les persecucions per orientació sexual i identitat de gènere*. Col·lecció Altres formes de persecució. Barcelona: 2007.

ERIBON, D. *Reflexiones sobre la cuestión gay*. Barcelona: Editorial Anagrama, 1999.

FOUCAULT, M. *Historia de la sexualidad*. Vol. I: La voluntad de saber. Madrid: Siglo XXI, 2006.

FRASER, HEATHER. Doing Narrative Research: Analysing Personal Stories Line by Line. *Qualitative Social Work*, 3, 179-202, 2004.

GOFFMAN, E. *Stigma. Notes on the Management os Spoiled Identity*. New York: Touchstone, 1986.

GUASCH, Ò. *La crisis de la heterosexualidad*. Barcelona: Laertes, 2000.

GUASCH, Ò (ed.). *Sociologia de la sexualitat. Una aproximació a la diversitat sexual*. Barcelona: Pòrtic, 2002.

HARAWAY, D. J. *Ciencia, cyborgs y mujeres. la reinención de la naturaleza*. Madrid: Cátedra, 1995.

JOHNSON, K., FAULKNER, P., JONES, H., i WELSH, E. *Understanding Suicidal Distress and Promoting Survival in Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender (LGTB) Communities (GLHV)*. United Kingdom: 2008.

MIRA, A. *De Sodoma a Chueca. Una historia cultural de la homosexualidad en España en el s.XX*. Madrid: Editorial Egales, 2004.

O'BRIEN, JODI. “Homophobia and heterosexism”, a *International Encyclopedia*

of the Social and Behavioral Sciences. London: Elsevier Science Limited, 2001.

ONKEN, STEVEN. “Conceptualizing violence against gay, lesbian, bisexual, intersexual, and transgendered people”, a Lacey M. Sloan, ed. and Nora S. Gustavsson (eds.), *Violence and Social Injustice Against Lesbian Gay and Bisexual People*. New York: The Hawthorne Press, Inc. pp. pp. 5-24, 1998.

PETIT, J. *25 años más, Una perspectiva sobre el pasado, el presente y futuro del movimiento de gays, lesbianas, bisexuales y transexuales*. Barcelona: Editorial Icaria, 2003.

PRECIADO, B. *Testo yonqui*. Madrid: Espasa Calpe, 2008.

SEDGWICK. *Epistemología del armario*. Madrid: Ediciones la tempestad, 1998.

SMYTHE, W. E. i MURRAY, M.J. “Owning the Story: Ethical Considerations in Narrative Research”. *Ethics & Behaviour*, 10(4), 311–336, 2000.

VIÑUALES, O. *Lesbofobia*. Barcelona: Edicions Bellaterra, 2002.

Annex. Participants en les narracions

58

L'anàlisi es va fer combinant les dades estadístiques sobre agressions per homofòbia i transfòbia recollides pels organismes consultats i la informació obtinguda a partir d'entrevistes a participants clau dels agents catalans que segueixen diferents mètodes de recollida de dades sobre la discriminació per homofòbia i transfòbia. Aquests són: la Fiscalia de Delictes d'Odi i Discriminació dependent de la Fiscalia Provincial de Barcelona; la presidència del Fòrum de Síndics i Defensors/ores Locals de Catalunya, amb seu a Sabadell; l'Oficina per a la No-Discriminació dependent de la Regidoria de Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona; el Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació de la Generalitat de Catalunya juntament amb el Cos de Mossos d'Esquadra, i l'Observatori contra l'Homofòbia, promogut per l'entitat Front d'Alliberament Gai de Catalunya.

Fiscalia de Delictes d'Odi i Discriminació

El Servei de Delictes d'Odi i Discriminació de la Fiscalia Provincial de Barcelona es va constituir el juny de 2007 en un intent de donar resposta a les demandes de la societat civil en temes de discriminació i a instància del Consell Europeu del 14 de desembre de 2007, celebrat a Brussel·les, i del Parlament Europeu en les resolucions de 26/04/07 i 20/05/08, que van instar els estats membres de la Unió Europea a multiplicar els seus esforços per prevenir i combatre la discriminació i incrementar la protecció contra els delictes d'odi. La legislació de l'Estat espanyol incorpora diverses lleis sobre mesures fiscals, administratives i d'ordre social en matèria d'igualtat i no-discriminació que atorguen un marc jurídic que permet actuar contra la discriminació en tots els seus vessants. Així mateix, s'espera l'aprovació d'una futura llei sobre igualtat de tractament de les persones independentment de la seva religió o conviccions, discapacitat, edat o orientació sexual.

L'actuació d'aquesta Fiscalia, única d'aquest tipus a l'Estat espanyol, es basa en el dret d'igualtat davant la llei i en el dret que té tota persona d'estar protegida contra la discriminació, principis sobre els quals es fonamenta la Unió Europea en diversos tractats –Tractat de la Unió Europea, Tractat Constitutiu de la Comunitat Europea, Conveni Europeu de Drets Humans i Llibertats Fonamentals i Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea– i en la Constitució espanyola (1978) i l'Estatut de Catalunya (2006).

L'entrevista es va fer al senyor Miguel Ángel Aguilar, fiscal interlocutor dels delictes amb component de discriminació per orientació sexual i identitat de gènere nomenat el juny de 2007 per la fiscal en cap del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya.

Presidència del Fòrum de Síndics i Defensors/ores locals de Catalunya

El Fòrum de Síndics i Defensors/ores locals de Catalunya aplega les 41 sindicatures i defensors i defensores de greuges dels municipis catalans. La figura de síndic té la funció d'atendre les queixes motivades per l'actuació de les administracions, supervisar la prestació de serveis d'interès públic de les empreses privades i protegir els drets individuals i socials en diversos àmbits d'actuació, com els dels col·lectius més desfavorits. En aquest sentit, les sindicatures també denuncien situacions de vulnerabilitat del col·lectiu de gais, lesbianes i transsexuals. El president del Fòrum de Síndics i Defensors/ores locals de Catalunya, que a més a més és el Síndic municipal de la ciutat de Sabadell, a banda de rebre les queixes de la ciutadania també porta a terme diversos projectes de caire educatiu contra l'homofòbia i la transfòbia.

L'entrevista es va fer al senyor Josep Escartín, en tant que president del Fòrum de Síndics i Defensors/ores locals de Catalunya.

Oficina per a la No-Discriminació

Aquest és un servei dependent de la Regidoria de Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona amb l'objectiu de defensar els drets humans, garantir la igualtat de la ciutadania resident a la ciutat comtal i combatre tot tipus de discriminació. Es va crear l'any 1999 i té una oficina d'atenció al públic a peu de carrer al centre de la ciutat. Ofereix una atenció personalitzada i confidencial que inclou informació sobre drets humans i drets de la ciutadania, intermediació per a la resolució de conflictes, assessorament jurídic i psicològic a víctimes de discriminació de qualsevol tipus i formació en drets humans. L'Oficina per a la No-Discriminació treballa conjuntament amb altres ens públics i privats que col·laboren en la defensa dels drets humans.

L'entrevista es va fer a la senyora Guadalupe Pulido, directora de l'Oficina des de la seva creació.

Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació

El Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació té, entre d'altres funcions, la promoció de la participació social, la innovació democràtica i la promoció de la pau i dels drets humans i, d'una altra banda, la seguretat ciutadana.

L'entrevista es va fer a la senyora Noemí Aiguasenos, responsable de Relacions, Associacions i Mediació d'aquest Departament i la interlocutora amb les persones responsables del Pla interdepartamental per a la no-discriminació de les persones homosexuals i transsexuals, i a la senyora Rocío Rubio, intendent dels Mossos d'Esquadra coordinadora a Barcelona de la lluita contra les agressions per motius d'orientació i identitat sexual.

Observatori contra l'Homofòbia

L'Observatori té els seus orígens en l'Oficina Antidiscriminatòria, creada l'any 1991 per l'entitat sense ànim de lucre Front d'Alliberament Gai de Catalunya (FAGC). L'Observatori, que va substituir aquesta Oficina Antidiscriminatòria, va ser impulsat l'any 2003 i legalitzat per la Generalitat de Catalunya el 2008. L'Observatori recull queixes d'agressions de tot tipus per motius d'homofòbia i transfòbia a tot el territori de Catalunya. L'Observatori treballa de manera conjunta amb la resta d'entitats públiques i privades que lluiten contra l'homofòbia i la transfòbia.

L'entrevista es va fer al president i portaveu del Front d'Alliberament de Catalunya, el senyor Eugeni Rodríguez.

Autors i autora

Joan Pujol Tarrés és professor titular de psicologia social de la Universitat Autònoma de Barcelona des de desembre de 1997. Entre les seves publicacions destaquen els capítols “A Reading of 'Human Reproductive Technologies'” (*Deconstruction and Application*, Open University Press, 1999), amb Marisela Montenegro, “Discourse and Materiality: New Metaphors for Social Research” (*Psychology and Social Constructionism*, Open University Press, 1999). Ha participat en l'organització de les primeres i segones jornades catalanes sobre masculinitat (2003, 2005).

Helena Torres Sbarbati és llicenciada en ciències polítiques (UNR, Argentina), màster en cooperació i desenvolupament (UB) i DEA en sociologia (UAB). Treballa sobre la construcció de la identitat i els processos d'exclusió social a partir de les variables de gènere, situació econòmica, preferències sexuals, raça i ètnia. És activista pels drets de les persones gais, lesbianes i transsexuals. Actualment, treballa com a tècnica de recerca a l'Institut Interuniversitari d'Estudis de Dones i Gènere.

Rubén Ávila Rodríguez és llicenciat en psicologia i màster en investigació en psicologia social per la Universitat Autònoma de Barcelona (2009). El seu treball aborda les relacions entre homofòbia i salut sexual. Ha coordinat projectes de promoció de la salut sexual amb el col·lectiu LGTB dins de Stop Sida (Coordinadora Gai i Lesbiana de Catalunya). Actualment, treballa com a tècnic de suport a la recerca en el projecte Videofemme, sobre gènere, sexualitat i tecnologia (subvencionat pel Plan Avanza) i és estudiant dels estudis de doctorat en psicologia social a la UAB.